

Møte tirsdag den 1. april 2014 kl. 10

President: Ole Mic Thommessen

Dagsorden (nr. 57)

1. Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til statsministeren:

«De ni største frivillige redningsorganisasjonene har ca. 10 000 operative mannskaper. Hver dag, hele året, deltar de frivillige redningstjenestene på oppdrag, og gjør en uvurderlig innsats. Samvirkeprinsippet sier at myndigheter har et selvstendig ansvar for å sikre et best mulig samvirke med andre når det gjelder forebygging, beredskap og krisehåndtering. Likevel er de frivillige redningsorganisasjonene lite framhevet i beredskapsarbeidet.

Er statsministeren enig i at de frivillige redningsorganisasjonene bør involveres mer i nasjonalt beredskapsplanarbeid, og hva vil statsministeren gjøre for å bedre utnytte den kapasiteten frivillige organisasjoner besitter, i beredskapssammenheng?»

2. Interpellasjon fra representanten Torgeir Knag Fylkesnes til kunnskapsministeren:

«En fersk oppsummerende studie bestilt av Kunnskapssenteret for utdanning slår fast at «et sterkt testregime som ensidig fokuserer på karakterer svekker motivasjonen til både de svake og de kreative elevene». Men regjeringen åpner nå for forsøk med karakterer i barneskolen, og vi vet at en rekke Høyre-ordførere har søkt om slike forsøk. Samtidig er det opprør blant lærere i Sandefjord på grunn av et omfattende system for måling av den Høyre-styrte kommunens skoleelever. I Oslo, også det en Høyre-styrt kommune, er det innført en lang rekke tester på toppen av de nasjonale prøvene. Lærere, forskere og foreldre advarer mot denne utviklingen, en bekymring SV deler. Vi mener det er på tide å redusere skjema- og testregimet, slik det kommer til uttrykk i bl.a. Oslo og Sandefjord.

Er statsråden enig i det, og hva vil han gjøre for å fremme mer kunnskapsbaserte og helhetlige former for tilbakemelding?»

3. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 1288/2013 om programmet «ERASMUS+» (Innst. 153 S (2013–2014), jf. Prop. 43 S (2013–2014))
4. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 1291/2013 om opprettelse av Horisont 2020 – rammeprogrammet for forskning og innovasjon (2014–2020) (Innst. 154 S (2013–2014), jf. Prop. 51 S (2013–2014))
5. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i lov 27. november 1992 nr. 109 om endring av EØS-loven (EØS-utvidelse med Kroatia) (Innst. 151 L (2013–2014), jf. Prop. 45 L (2013–2014))

6. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samtykke til ratifikasjon av avtale om Republikken Kroatias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) med tilliggende avtaler, samt inngåelse av avtale om midlertidig anvendelse (Innst. 152 S (2013–2014), jf. Prop. 44 S (2013–2014))

7. Referat

Presidenten: Representantene Hans Andreas Limi, Gunvor Eldegard, Jørund Rytman, Gunnar Gundersen, Knut Arild Hareide, Heikki Eidsvoll Holmås, Geir S. Toskedal, Elin Rodum Agdestein, Sonja Mandt, Svein Roald Hansen og Irene Johansen, som har vært permitterte, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentant for Nord-Trøndelag fylke, Jorid Holstad Nordmelan, har tatt sete.

Statsminister Erna Solberg overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1 [10:01:33]

Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til statsministeren:

«De ni største frivillige redningsorganisasjonene har ca. 10 000 operative mannskaper. Hver dag, hele året, deltar de frivillige redningstjenestene på oppdrag og gjør en uvurderlig innsats. Samvirkeprinsippet sier at myndigheter har et selvstendig ansvar for å sikre et best mulig samvirke med andre når det gjelder forebygging, beredskap og krisehåndtering. Likevel er de frivillige redningsorganisasjonene lite framhevet i beredskapsarbeidet.

Er statsministeren enig i at de frivillige redningsorganisasjonene bør involveres mer i nasjonalt beredskapsplanarbeid, og hva vil statsministeren gjøre for å bedre utnytte den kapasiteten frivillige organisasjoner besitter, i beredskapssammenheng?»

Trine Skei Grande (V) [10:02:39]: Beredskap betyr å være forberedt på en hvilken som helst krisesituasjon eller andre uønskede hendelser i et samfunn.

Statsministeren har opprettet et beredskapselement på Statsministerens kontor, og jeg tolker det som at statsministeren sjøl ønsker mer fokus på beredskap, koordinering og samordning av beredskapen i vid forstand. Derfor løfter jeg denne interpellasjonen for å se mer helhetlig på beredskapen, se på den delen som sjelden løftes fram. Det er en utrolig stor og viktig innsats som blir gjort av de frivillige beredskapsorganisasjonene i Norge.

Det er også naturlig å løfte fram dette når det nærmer seg påske, når vi alle drar opp i påskefjellet for å nyte den siste snøen, mens veldig mange andre nordmenn drar opp til fjellet for å passe på oss – og vi tar det nesten for gitt.

Når det skjer et skred, eller når noen av oss går oss bort, eller om vi skulle bli skadet, tar vi det for gitt at vi får hjelp, nesten uansett hvor vi er i dette landet.

Hver dag står 12 000 frivillige klare til å hjelpe oss om noen av oss skulle forsvinne, gå oss bort eller skulle trenge

hjelp av andre grunner, ja, sjøl når de store ulykkene inn-treffer, som f.eks. i Lærdal, eller i søk i drapssaker, som f.eks. på Aksla. Der var det de frivillige som hjalp politiet, og det var de frivillige som reddet liv.

Hvis vi går oss bort på vidda, forventer vi at noen skal leite etter oss, og det er ofte ikke staten som gjør det – men de frivillige. Men i media er det ofte fokus på den spise-sede delen av innsatsen: de store offentlige institusjonene som bidrar. Men det som vanligvis ligger bak en rednings-aksjon, er timevis med forberedelser og år med dugnad. Den frivillige delen av beredskapen er ofte den som utgjør forskjellen mellom liv og død – man sitter på en enorm lokalkunnskap – og den ble etablert lenge før vi fikk of-fentlige institusjoner. «Dugnad» og det å «gå manngard» er ord og uttrykk som har funnes mye lenger enn den norske grunnloven og den norske staten som institusjon.

Derfor er det viktig at de frivillige redningsressursene både har gode betingelser og får oppmerksomhet og føler at de er verdsatt av samfunnet. Jeg er egentlig sikker på at statsministeren er enig med meg i at de er viktige, og at det er bred politisk enighet om det, men likevel er det en vel-dig liten del av den offentlige debatten. Derfor ønsker jeg å ha en litt bred debatt om den frivillige delen.

Beredskap er også mer enn søk og redning. Beredskaps-arbeidet som utføres innenfor alt fra Røde Kors og Red-ningssselskapet til redningshunder og Norsk Folkehjelp er mye mer enn bare søk og redning. Det er også behov for at frivillige organisasjoner utfører alle de andre oppgavene. Ofte er frivillige veldig raskt på plass når det oppstår ulike situasjoner.

Et eksempel fra den siste tiden er hvordan det norske folk stilte opp og i løpet av kort tid sendte enorme mengder med klær og barnevogner til Lærdal, fordi man visste at mange hadde mistet hjemmet sitt.

Det er også på sin plass å gjøre det klart at den første omsorgen som ofte tilbys dem som blir rammet av en ulyk-ke, gis av frivillige, f.eks. det første stedet man tilbys å samles. De første som hjelper til med praktiske oppgaver og de første som åpner hjemmet sitt når det skjer kriser og katastrofer, er de frivillige – mange ganger organisert av de frivillige organisasjonene.

En viktig del av vårt beredskapsarbeid er ikke bare å slukke branner, finne savnede og ta gjerningsperso-ner – det er også tilstedeværelse for hverandre før, under og etter en katastrofe.

Det er nå ti år siden Odd Einar Dørum satte i gang pro-sjektet WHAT IF, som skulle se på redningstjenesten i et 20-årsperspektiv. Det prosjektet hadde mange forslag med tiltak, både økonomiske og praktiske tiltak. Jeg tror det er behov for å se en gang til på om det er tiltak vi bør gjøre for å bedre dette. Basert på den redegjørelsen har de frivillige de siste ti årene fått tilgang til nødnett, vi har økt tilskud-det til de frivillige, og de kostnadene de frivillige får under pågående aksjoner, dekkes nå av staten, etter oppdaterte satser. Det er bra.

Samtidig melder de frivillige organisasjonene om at det er flere aksjoner, økte krav til utstyr og ikke minst økte krav til trening. Det gir utfordringer knyttet til de økonomiske rammene framover.

Vi har hatt mange store offentlige utredninger, som f.eks. NOU 2013: 5 Når det virkelig gjelder, der man ser på forsterkningsressurser – Sivilforsvaret, politireserven og Heimevernet. Samtidig er utvalget som leverte NOU-en, klare på at det burde vært en egen gjennomgang av rammevilkårene for de frivillige redningstjenestene.

Det er opp til 500 operative enheter, men de utfordres hele tida av nye ideer og tanker i staten om hva som er på-krevd. De frivillige organisasjonenes mannskaper forventes å ha høy kompetanse – det har de – og de har også vel-dig god motivasjon for jobben sin, og de har ekstremt kort responstid.

Dette skal egentlig ikke bare handle om ressurser, men det er en viktig del av det, for vi forventer å ha den beste treninga og det beste utstyret. De ni organisasjonene som jeg har vært i kontakt med, sier at det er behov for økte ressurser til anskaffelse av utstyr, fagutvikling og rekrutte-ring, bedre forebyggende arbeid, å engasjere ungdom i red-ningstjenesten, kurs og øvelser. Det er ikke mye penger det her er snakk om, men det er snakk om å legge til rette for den frivilligheten vi er så avhengige av. Alle utredningene har spesielt fokusert på behovet for økt bruk av øvelser, og det gir et økt press på organisasjonene.

Det er også viktig å høre hva statsministeren tenker når det gjelder koordinering av den offentlige beredskapen og den frivillige beredskapen. Etter 22. juli har mange sider ved norsk beredskap blitt debattert. Vi har fått en politi-studie, en brannstudie, og vi har fått en gjennomgang av forsterkningsressursene, men vi må ikke glemme de frivil-lige ressursene i denne sammenhengen. Det er behov for en helhetlig nasjonal beredskap både før, under og etter en krise, og da må de frivillige innlemmes i alt beredskapsar-beid. Politiet må ha god kunnskap om hvordan man bruk-er frivillige, hvordan man motiverer frivillige, og hvordan man leder frivillige, og det bør være en del av grunnutdan-nelsen til politiet.

Vi ser også at vær og terrengforhold, mer ekstremvær og klimaendringer, kommer til å føre til mer ekstreme red-ningsaksjoner der det er større behov for å ha en annen type kunnskap om vær og terrengforhold, og der man blir veldig avhengig av å ha ressursene fordelt lokalt. Det gjelder først og fremst utafor Oslo-området. Store nedbørmengder kan gi oss jordskred, snøskred og flom. Det utfordrer hvor-dan vi tenker beredskap i Norge, og den lokale kapasiteten kommer til å bli viktigere framover.

Etter den 22. juli har vi ofte snakket om ressursene som ikke møtte hverandre. Det å ikke innlemme den frivillige delen av beredskapen vil virkelig være snakk om å ikke la ressursene møte hverandre. Det er viktig at mange fri-villige organisasjoner i dag tar på seg veldig mange koor-dineringsoppgaver i krisesituasjoner, de bemanner døgn-telefoner som kartlegger behov, og de sikrer at kvalifisert personale bidrar der behovene er størst.

I Norge har vi organisert den norske redningstjenesten som et samvirke mellom offentlige aktører, frivillige ak-tører og private. Det er det lokale redningssamvirket som gjør at vi kan invitere turister for å oppleve sjø og fjell, bo desentralisert, og ha viktige arbeidsplasser på sjøen og på fjellet. Etter den tragiske hendelsen 22. juli har man foku-

sert på alt som gikk galt i politiet. Det har vært riktig og viktig å forberede oss, og det har blitt levert store utredninger, men vi har ennå ikke sett hva som skal til for at vi kan bidra og styrke den frivillige delen av redningstjenesten vår.

Mitt spørsmål til statsministeren er: Hvordan vil regjeringa legge til rette for at kommuner utnytter kapasiteten og kompetansen i frivillige organisasjoner før, under og etter at den store eller den lille katastrofen inntreffer?

Statsminister Erna Solberg [10:12:41]: Jeg vil først få takke representanten Trine Skei Grande for interpellasjonen. Jeg er helt enig med Skei Grande i at de frivillige organisasjonene er en bærebjelke i norsk beredskap.

Norge er et langstrakt land med spredt bosetting. Det umuliggjør at alt rednings- og beredskapsarbeid i alle lokalmiljøer skal kunne dekkes av det offentlige. Samtidig er Norge på verdenstoppen i frivillighet. Vi er helt avhengig av det lokale bidraget og den lokale kunnskapen de frivillige representerer når kriser, ulykker eller katastrofer rammer. Derfor er det viktig å ha med den frivillige kapasiteten i opplæring i forkant, i håndtering av kriser og i oppfølgingen i etterkant. De tre store frivillige organisasjonene – Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redningsselskapet – dekker et veldig bredt spekter av rednings- og beredskapsarbeidet nasjonalt. Jeg vil berømme dem for en uvurderlig innsats, en innsats hele året rundt, som det står stor respekt av. Men det er også mange andre organisasjoner som bidrar til trygghet i sine nærmiljøer, og som bidrar til trygghet på enkeltområder innenfor beredskapsområdet. Bare denne vinteren kunne hele Norge se viktigheten av den lokale frivilligheten i både Flatanger og Lærdal. Det er oftest lokalbefolkningen som står nærmest, som reagerer først, og som har best lokalkunnskap.

Om kort tid reiser mange nordmenn på påskeferie. Da er det veldig godt for oss å vite at mange frivillige ofrer ferien sin for nettopp å kunne stå der i beredskap for å redde oss hvis ulykken først er ute, enten det er på fjellet eller på sjøen.

Det er en selvsagt oppgave for regjeringen å bidra til å skape trygghet i hverdagen. Jeg tror også at alle har fått med seg at denne regjeringen tar forebygging, beredskap og krisehåndtering på det største alvor.

Vi må sørge for at Norge er rustet til å håndtere fremtidige kriser. Vi må se hele samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet under ett. Vi må klare å tenke mer helhetlig og sørge for at politiske vedtak omsettes til handling. Nettopp på grunn av disse prinsippene er det viktig for regjeringen at de frivillige trekkes inn på flest mulig områder for å skape god samhandling. Når det er dem som har best lokalkunnskap, ja, så må de være med i planleggingen fra dag én.

La meg trekke frem redningstjenesten som et eksempel. Tjenesten består av et samvirke mellom en rekke offentlige, frivillige og private aktører. Deres frivillige inngår i planverket for alle landets redningssentraler. Den norske redningstjenesten er rett og slett ansett som en nasjonal dugnad. Kombinasjonen av profesjonalitet og høy kompetanse hos de frivillige er helt unik for den norske red-

ningstjenesten. Det er noe å være stolt av. Det var også bred enighet om å øke bevilgningen til Redningsselskapet med 20 mill. kr i høstens budsjettbehandling. I tillegg har regjeringen styrket Hovedredningssentralen med 9 mill. kr.

Vi står nå midt i en satsing på bedre kommunikasjonsløsninger for å styrke beredskapen og bedre samspillet mellom nødetatene. Nødnett er under trinnvis utbygging og innføring i hele landet og skal være landsdekkende innen utgangen av 2015. Dette vil gi en klar styrking av beredskapen og krisehåndteringen ved at nød- og beredskapsetater over hele landet kan operere på samme kommunikasjonsplattform. De store, frivillige redningsaktørene er allerede inkludert i Nødnett, men regjeringen har nå besluttet å åpne for at flere frivillige organisasjoner som kan bidra til samfunnssikkerheten, skal få adgang til Nødnett, sånn at vi kan sørge for at deres kompetanse tas inn. Investeringen i Nødnett er en av de største satsingene i sivil samfunnssikkerhet noensinne. Dette vil styrke samfunnets evne til å håndtere kritiske oppdrag.

Et annet viktig eksempel på samvirke er nasjonale og lokale beredskapsøvelser som inkluderer de frivillige organisasjonene. Det er viktig, både for det offentlige og de frivillige, at man øver på samhandling i praksis og får god kjennskap til hvilke ressurser samfunnet har til rådighet og hvordan disse best kan utnyttes. Et eksempel er den store Barents Rescue-øvelsen i regi av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, som i år tok utgangspunkt i at det var gått et stort og ødeleggende skred i Lyngen. Her deltok frivillige organisasjoner sammen med etater fra alle landene i Barentssamarbeidet. Et annet eksempel er øvelsen i Hattfjelldal der tre Røde Kors hjelpekorps deltok i redningsaksjonen sammen med politi fra norsk og svensk side og Sivilforsvaret. Det viktige med å bruke disse eksemplene er å understreke at vi trekker inn de frivillige i øvelsesarbeidet tidlig for å vite at det fungerer i en krisesituasjon.

Regjeringen ønsker et tettere samarbeid mellom kommunene og de frivillige organisasjonene. Gjennom f.eks. brannstudien som Justis- og beredskapsdepartementet har til behandling, er det beskrevet behov for å styrke samarbeidet på beredskapsområdet generelt og mellom de kommunale og interkommunale brann- og redningsvesen spesielt. Her ligger det bl.a. et potensial og en mulighet til å forbedre samhandlingen med de frivillige, og det vil regjeringen følge opp.

Uansett hvor i landet en krise oppstår, vil den utfordre beredskapen i akkurat den kommunen. Derfor er det sånn at hver kommune i Norge har en lovpålagt beredskapsplikt. Blant de tingene det innebærer, er at de skal ha en samlet oversikt over alle beredskapsressursene i kommunen. Dette inkluderer selvfølgelig de ulike frivillige organisasjonene og hvordan de best kan involveres og benyttes. Det gjelder både forebyggingsarbeidet, krisesituasjonen og etterarbeidet.

Regjeringen vil at frivilligheten skal bli friere fra politisk styring, at den skal bevare sin egenart, og at den skal vokse frem nedenfra. Men frivilligheten på beredskapsområdet er altså en integrert del av hele vårt offentlige beredskapsapparat og teller med i de frivillige ressursene vi

har. Derfor er det viktig at vi passer på at de økonomiske rammebetingelsene er gode nok for at dette kan fortsette.

Regjeringen er generelt opptatt av å bedre vilkårene for frivillige organisasjoner gjennom å styrke de økonomiske ordningene for frivilligheten, gjøre reglene enklere og legge bedre til rette for at organisasjoner kan skaffe egne inntekter. Det gode samfunn skapes gjennom hver enkelt persons innsats i ulike små og store fellesskap. Alle som er frivillige utgjør en stor forskjell både for de enkeltmenneskene de hjelper og for samfunnet som helhet.

Jeg synes det er viktig å understreke at den innsatsen som utføres av frivillige ikke kan erstattes av det offentlige eller markedet. Selv om de er profesjonelle, selv om de er godt utdannet, selv om mange av de oppdragene som utføres, særlig redningsarbeid, krever mye trening, er elementet av frivillighet utrolig viktig. Det betyr også at vi i Norge er i stand til å ha ressurser til stede lokalt, som vi ikke ellers ville klart hvis alt skulle vært organisert gjennom det offentlige.

Det er særlig tydelig i rednings- og beredskapsarbeidet hvor viktig frivilligheten er. Nærheten til og kunnskapen om lokalsamfunnet og menneskene som bor der, er essensielt. Det er viktig å vite hvem som bor i et hus hvis man skal evakuere. Det er viktig med lokal kunnskap om hvilke ressurser man kan trekke på. Det er ikke minst viktig at frivilligheten bidrar til mye av det beredskapsarbeidet som gjøres med forebygging – at flest mulig i det norske samfunnet skal kunne litt førstehjelp, slik at man ikke trenger å være trent for å kunne hjelpe når man kommer til et ulykkessted eller åsted, men kan noen grunnleggende ting. Dette er viktige deler som frivilligheten bidrar med. Alt fra sjøvett til førstehjelpsopplæring er viktig for at det norske samfunnet skal kunne håndtere små og store kriser bedre.

Det er også viktig at vi opprettholder samvirkeprinsippet i rednings- og beredskapsarbeidet i Norge, at vi bygger opp under og legger til rette for den viktige og avgjørende delen som frivilligheten er og fortsatt kommer til å være i årene fremover. Regjeringen er beredt til å være i dialog med de frivillige organisasjonene om hvordan vi gjør rammebetingelsene best mulig. Det dukker opp små og store utfordringer. Vi har tenkt å ta fatt i både de store og de små, for frivillighetens bidrag til beredskapsarbeidet er uvurderlig i Norge.

Trine Skei Grande (V) [10:22:24]: Jeg vil takke statsministeren for svaret. Jeg vil også takke for at statsministeren svarer sjøl. Det betyr at hun syns at det å satse på og å forbedre beredskapen vår er viktig.

Jeg har noen oppfølgingsspørsmål etter svaret hennes. Det ene gjelder rammevilkår. Mange deler har blitt økt etter den store utredningen som var for ti år siden. Men vi ser også at antallet øvelser øker. Det øker også presset på de frivillige organisasjonene, når det gjelder både materiell og å tilrettelegge for det yrkesaktive livet. Så spørsmålet mitt er om statsministeren har tatt inn over seg at de økte øvelsene også vil påvirke den frivillige delen, hva gjelder både penger og materiell, og at momsproblematikken også er en del av dette.

Det andre punktet jeg har lyst til å følge opp, gjelder opplæring i frivilligledelse. Både jeg og statsministeren vet at det er stor forskjell på å lede ansatte og å lede frivillige. Frivillige er der bare så lenge det er gøy – så lenge det gir dem mer tilbake enn de føler at de gir. Frivillig arbeid gir mye. Jeg husker at en ved en av frivillighetsentralene sa at han meldte seg som frivillig for å hjelpe, og nå var han ikke helt sikker på hvem som hjalp hvem. Frivillig arbeid gir mye tilbake. Men ofte er det politiet som har ledelsen i viktige og store sammenhenger. Da er det viktig at vi har et politi som forstår frivillighetens karakter, som gjør at frivillige føler seg verdsatt, respektert og ledet på en god måte. Det betyr at en del av politiutdannelsen også bør omfatte hvordan man skal lede frivillige på en god måte, som motiverer folk til å komme tilbake.

Det siste spørsmålet mitt gjelder at disse organisasjonene også må ha handlingsrom til å gjøre jobben, men også å rekruttere, motivere og få inn unge folk i nye grupper. Det betyr at man også må ha rammevilkår til å gjøre den delen av jobben. Det er mange som syns det er givende å ha en frivillig aktivitet, der man føler seg verdsatt for den jobben man gjør – at den er viktig. Men da må organisasjonene ha handlingsrom til å rekruttere flere folk. Det er ganske mange tusen timer med øvelse som ligger bak en god redningshund og redningshundens leder. Den arbeidsinnsatsen skal det være verd å legge ned. Man må føle at man får et klapp på skulderen og respekt for den jobben man gjør.

Statsminister Erna Solberg [10:25:40]: Vi er fullstendig klar over at rammevilkårene – med økte øvelser, med mer bruk av materiellet – kommer til å være en utfordring i fremtiden. Det er en av grunnene til at vi har vært opptatt av momsrefusjonsspørsmålet. Vi er fremdeles opptatt av at man skal sikre at man får refusjon for den momsen man betaler inn, som også de fire partiene som står bak dagens regjeringens tiltredelse, har sagt i sine tidligere forslag i Stortinget.

Jeg synes den problematikken som dreier seg om opplæring i frivilligledelse, er en veldig viktig problematikk. Jeg er ikke sikker på om vi trenger å ta den inn i politiutdanningen like mye som vi må ha den inn i ledelsesutdanningen i politiet i forbindelse med stedlig ledelse. Dette er også en viktig del av arbeidet med trening på forhånd, øve det man har, å lære seg hvordan man kan mobilisere ressursene og kommunenes beredskapsarbeid. Min erfaring er at ordførere som er i front for beredskapsarbeidet, er betydelig mer kjent med å jobbe med frivillighet og frivillighetsmobilisering enn kanskje mange av de som jobber i profesjonelle beredskapsorganisasjoner. Jeg skal ta med meg det momentet, som et notat om områder man må se nærmere på.

Så til spørsmålet om det økonomiske handlingsrommet for frivillige organisasjoner generelt. Det er utfordring, ut fra endringer som har skjedd, både med hensyn til spilleinntekter og annet. Samtidig er det en grunnleggende utfordring for mange organisasjoner at mange av pengene som bevilges over offentlige budsjetter, bevilges til prosjekter og ikke til grunnfinansiering. I Sundvollen-plattformen er det et viktig grunnlag for oss at vi skal se litt

mindre på prosjektfinansiering og mer på basisfinansiering. Vi jobber nå med å gå gjennom disse spørsmålene på frivillighetssektoren for å finne prinsipper for hvordan man skal gjøre dette. Det er klart at prosjektfinansieringen som har vært styrende, er også ganske krevende i de administrative leddene hva gjelder rapportering. Det skapes ofte prosjekt etter prosjekt for å opprettholde normal aktivitet. Det betyr at det er grunnlag for å se på finansieringen og hvordan vi bruker statsstøttesystemer for frivillige organisasjoner – kanskje også å gi mer robusthet til de viktigste organisasjonene og fremme tiltak som de måtte trenge i fremtiden i Norge.

Som jeg sa i min innledning, ønsker vi også å ta tak i de utfordringene som dukker opp. Vi vet at det har dukket opp utfordringer f.eks. knyttet til dykkere og Arbeidstilsynets pålegg når det gjelder Røde Kors. Arbeids- og sosialministeren har nylig hatt et møte med Røde Kors for å finne frem til en varig løsning for denne ordningen – for å sikre god profesjonalitet og kompetanse, innen en regi som er mulig for frivillige organisasjoner.

Hadia Tajik (A) [10:28:56]: Eg vil gjerne takka representanten Trine Svei Grande for å ha teke initiativet til ein veldig viktig debatt. Representanten har ein måte å snakka om eigenarten til det frivillige på, som eg er sikker på at mange set pris på.

Når det går eit ras i påskefjellet, er Røde Kors der raskt og gjennomfører søk. Når uhellet er ute på sjøen, er det ofte Redningsselskapet som er fyrst framme. Når nokon går seg bort og vert skada på tur, kjem Norsk Folkehjelp og trår til. Det har minst to dimensjonar. Det eine er at det er effektivt, treffsikkert og samfunnsøkonomisk klokt å leggja til rette for bidraget til dei frivillige organisasjonane i den nasjonale beredskapen. Den andre dimensjonen er vel så viktig. Det er at verdien av å høyra hjelpekorpsset nærma seg når ein sit fast etter eit ras på fjellet, ikkje kan målast i pengar. Verdien av menneskeleg nærleik, frivillig omsorg, medmenneskeleg varme, kan ein vanskeleg beskriva med ord. Det er ein verdi som er grunnleggjande for vårt samfunn, eit samfunn som er tufta på fellesskapsløysingar og på samarbeid. I samfunnssikkerheitsmeldinga frå 2008 skreiv den dåverande regjeringa:

«Ingen sektor kan alene forebygge, redusere, hindre eller håndtere fremtidens samfunnssikkerhetsutfordringer.»

Det opplever eg at det er brei politisk tilslutning til, og det er eg glad for.

Dei frivillige organisasjonane utgjer eit særleg viktig bidrag i daglege hendingar, som i leite- og redningsaksjonar, men dei er òg viktige for vår nasjonale beredskap mot større kriser og katastrofar. Eg vil gå så langt som til å seia at samvirket mellom det offentlege, dei frivillige og dei private aktørane er grunnpilaren i den norske redningstenesta – for desse aktørane konkurrerer ikkje, dei utfyller kvarandre. Det viste òg erfaringane frå 22. juli 2011. Det er derfor klart at frivillige må få utstyr og tilgang til Nødnett. I mange samanhengar er dei frivillige dei einaste tilgjengelege ressursane i akuttfasen, og då er dei naturlege brukarar av Nødnett. Derfor la den førre regjeringa til grunn at dei

frivillige organisasjonane kan verta fullverdige brukarar av nødnetts nye, lukka sambandssystem.

Då eg var kulturminister, skisserte me ei løysing for dei frivillige organisasjonane som gjorde at dei viktige beredskaps- og redningsorganisasjonane, som før fekk pengar frå speleautomatane, i framtida ville verta sikra ein fast del av tippemidlane. Det gjaldt Raude Krossen, Norsk Folkehjelp og Redningsselskapet. Det meiner eg er ein god modell for å sikra dei føreseielege og solide midlar òg i framtida, noko som eg meiner er viktig med tanke på den særskilte rolla som dei har. Eg håpar at den nye regjeringa ikkje set dei føreseielege vilkåra til desse organisasjonane på spel når dei nå ser på moglege endringar i Norsk Tippings spelemodell.

Framover er det viktig å involvera og styrkja bidraget til dei frivillige organisasjonane. Nærleiken til lokalsamfunna og lokale forhold, kunnskapen og kompetansen til organisasjonane og engasjementet til dei frivillige gjer at desse er ein kraftfull ressurs som Arbeidarpartiet ønskjer å trekkja tettare inn i beredskaps- og sikkerheitsarbeidet. Det handlar bl.a. om å føra vidare arbeidet med landsdekkjande nødnett, styrkja samordninga og bruken av alle beredskapsressursar, leggja til rette for betre koordinering av samvirket i redningstenesta og etablera tydelege, felles prosedyrar for innsats i redningstenesta. Det er òg naturleg at frivillige aktørar er inkluderte i kommunale beredskapsplanar.

Komikar og skribent Are Kalvø laga for nokre år sidan ei liste over kva det var han likte ved Noreg. Eitt av punkta var at alle frivillige som kastar alt dei har i hendene og gjer kva som helst for å hjelpa når noko alvorleg skjer, er heilt vanlege menneske. At me har ein sterk frivillig innsats i landet vårt, er heilt uvurderleg. Me har i mange situasjonar sett at heilt vanlege menneske kan utgjera forskjellen mellom liv og død, og dei kan òg utgjera forskjellen mellom gode liv og overleving. Desto viktigare er det at dei er tett involverte i statlege initiativ for å styrkja beredskapen, men ikkje minst at dei får politisk støtte til sine egne initiativ.

Eg er glad for at statsministeren trekkjer fram behovet for god kunnskap om førstehjelp og for den ikkje-organiserte frivillige innsatsen. Eg tillèt meg å leggja til, og det trur eg statsministeren er einig i, at fleire òg gjerne må verta blodgjevvarar. Det òg er ein viktig del av vår helsemessige beredskap, så gå gjerne inn på www.giblod.no og vert registrert der.

Heilt til slutt vil eg seia at representanten Svei Grande viste til at statsministeren har etablert eit sikkerheits- og beredskapselement med ansvar for koordineringa, og at ho tolkar det som eit uttrykk for at statsministeren vil vera tett på. Det har statsministeren og eg hatt mange ordvekslingar om. I den praktiske satsinga frå SMK opplever eg at det i realiteten berre er éi vesentleg endring frå førre regjering, og det er «korttidsengasjementer av sentrale fagpersoner» innan beredskap, og at det er ei satsing på beredskap og koordinering av beredskap må ein enten vera veldig kreativ eller medlem i Høgre for å meina.

Anders B. Werp (H) [10:34:40]: Takk til interpellanten for å ta et viktig problemområde opp til debatt her i

salen. Det ligger under interpellantens spørsmål en grunnleggende og viktig forståelse av at samfunnet aldri kan bli trygt. Uansett hvor mange gode vedtak vi fatter i denne sal eller på andre forvaltningsnivåer i kongeriket, vil samfunnet være utsatt for risiko. Det er et felles ansvar å legge til rette for at den risikoen blir minst mulig, og at vi selvfølgelig også må kunne håndtere de kriser og situasjoner som oppstår.

Jeg har også lyst til å takke statsministeren for hennes meget gode betraktninger og gode svar til interpellanten. Det er hyggelig å kunne være i en situasjon hvor det faktisk er statsministeren som inviteres til Stortinget for å debattere dette viktige spørsmålet som berører samfunnets grunnleggende sikkerhet. Jeg fristes over evne til å replisere til foregående representant at man må nesten være medlem i Arbeiderpartiet for å forstå at det å ha en statsminister med genuin interesse for samfunnssikkerhet svekker samfunnssikkerheten. Det er jo det stikk motsatte vi ser her. En statsminister som svarer godt, og gir viktige signaler til oss om hva regjeringen vil satse på, styrker samfunnssikkerheten. Det er det ingen tvil om.

Det det dreier seg om når vi løfter fram de frivillige på denne gode måten, er å bre forståelsen i samfunnet for at samfunnssikkerhet er noe vi alle har et ansvar for. Vi har mange profesjonelle etater som gjør en fantastisk innsats – politi, helsevesen, brann, forsvar, heimevern – men det er de frivillige som representerer robustheten i samfunnet. Det er de som er nærmest der det skjer, når det skjer. Det er der robustheten oppstår – når de er parat til å ta sin del av ansvaret og bistå dem som trenger hjelp. Det er det robuste samfunn.

Jeg har gleden av å ha en bakgrunn som ordfører i en kommune hvor det renner en stor elv. I min tid som ordfører fikk vi prognoser som tydet på at det var en 50-årsflom på vei, og det ville innebære at store deler av kommunesenteret Hokksund måtte evakueres. Den roen og den robustheten Hokksunds befolkning møtte det med, var et synlig bevis på at det i den norske befolkning ligger noe for å møte kriser på en forsvarlig måte. Ja, de var beredt på å flytte. De hadde bodd ved denne elven i flere generasjoner. De kom tilbake. Heldigvis ble det ikke noen 50-årsflom, det ble en 20-årsflom, men den roen innbyggerne viste, den roen de representerte når Heimevernet la ut sandsekker, når helikoptrene fløy over kommunesenteret, når avisene nærmest løp ned dørene – det er et robust samfunn som møter kriser på en fornuftig måte. Det er det dette dreier seg om, og det er det vi alle ønsker å legge til rette for.

Der har arbeidsgivere – vil jeg nevne – også et ansvar for å vise velvillighet for å imøtekomme frivillige deltakere som må rykke ut på kort varsel. Her har fylkesmennene, i tillegg til kommunene og staten, en viktig rolle gjennom sine fylkesberedskapsråd – et ansvar for å tilrettelegge for frivillighetens ansvar og oppgaver. Her har selvfølgelig staten, som statsministeren har vært inne på flere ganger i sitt innlegg, et stort ansvar for å legge til rette for dette. Flere frivillige ønsker å komme tettere på i planleggingen av beredskapsøvelser. Ja, det synes jeg er et godt innspill for å øve mer og bedre.

Så takk til interpellanten og takk til statsministeren for gode svar, gode spørsmål. En viktig debatt – takk.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:39:33]: Jeg vil også få lov til å takke interpellanten for en viktig interpellasjon, og også, ikke minst, takke statsministeren for gode svar.

Jeg er glad for den ideologiske tilnærminga til saken, for det er også egentlig en fantastisk bit av det. Det er utrolig bra at mennesker hjelper hverandre. Tenk det perspektivet – at vi har så mange i Norge som ønsker å hjelpe hverandre. Det er helt avgjørende for beredskapen at de faktisk gjør det, men også den ideologiske tilnærminga – det gjør noe med samfunnet at en har frivillighet. Det er forskjell på et samfunn der mennesker stiller opp for hverandre, og et samfunn der de ikke gjør det. Det at vi i Norge har så mange som ønsker å være frivillige, er en stor verdi i seg selv. Derfor har det vært viktig for Kristelig Folkeparti gjentatte ganger å løfte opp frivilligheten, ideelle organisasjoner, fordi vi ser den utrolig viktige verdien det har for samfunnet.

Det som interpellanten peker på, å løfte engasjementet, er helt avgjørende, at vi fra politisk hold er med og underbygger og sikrer at de frivillige organisasjonene kan få den bistanden de trenger for å kunne drive arbeidet videre. Det er ofte lokale organisasjoner som har den viktige lokale kunnskapen. De er ofte først på stedet – av og til også alene på stedet. Det er helt avgjørende i den fasen. Vi må sikre dette engasjementet og at de kan drive arbeidet sitt.

Det er flere som har vært inne på det: Vi nærmer oss påske. Min kjennskap til eller opplevelse med redningsorganisasjoner handler ofte om at jeg er på fjellet, går på ski og møter Røde Kors, enten det bare er hyggelig – de møter oss og gir oss noe – eller at de deltar i redningsaksjoner.

I forkant av interpellasjonen ble jeg kontaktet av Norsk Folkehjelp. De minnet meg på en viktig ting, at det – som de skrev – egentlig er en myte at Den norske redningstjenesten bare er med og hjelper den danske skituristen som har gått seg vill på fjellet. De skriver at i 2013 gikk en tredjedel av oppdragene deres ut på å finne demente som var savnet. En tredjedel av oppdragene var mer typiske redningsaksjoner, og den siste tredjedelen gjaldt personer med økt selvmordsrisiko. Det viser at det er et helhetlig arbeid som de frivillige organisasjonene gjør.

Ressurser er viktig. Vi må hjelpe til og sikre at de har utstyr. En kjenner til den høye kvaliteten en trenger når det gjelder det, skal en f.eks. drive med redningsaksjon i fjellet. Vi må også bidra med ressurser, slik at en kan sikre rekruttering og ta vare på frivilligheten. Vi tror – som statsministeren var inne på – at vi fra statlig side kan gjøre mer for å sikre fullt momsfratak. Vi kan også gjøre mer når det gjelder skattefradrag. Jeg synes også det er et flott perspektiv å legge til rette for at folk kan gi – og at de ønsker å gi – penger til frivillighet. Det synes jeg er en bra ting, og det er ikke minst viktig for de frivillige organisasjonene.

Øvelse og forberedelse er avgjørende. Som også representanten Werp tydelig understreket i stad: Å få lov til å delta i planarbeidet er viktig. Det blir bedre resultater når en får samarbeide og får planlagt beredskapen sammen.

Det er viktig at kommunene tar sin del av ansvaret. Jeg

er glad for at KS tidligere har vært veldig tydelige på at de driver et aktivt arbeid overfor kommunene for å sikre at også de frivillige redningsorganisasjonene skal være en del av det planleggingsarbeidet som gjøres innen beredskap.

Jeg kan heller ikke unngå å stå her som representant for Sørlandet og ikke nevne Redningsselskapet. De gjør et fantastisk arbeid. På sjøen er de med på å legge grunnlaget for at det er trygg ferdsel. Ikke minst redder de ufattelig mange liv. Det er også et eksempel på en organisasjon som trenger store investeringer, fordi utstyret på båtene er av høy kvalitet, det er veldig komplisert. Derfor vil dette også være viktig for dem.

Jeg mener at den politiske oppgaven er at vi skal jobbe for å ta vare på og styrke det frivillige engasjementet. Jeg tror at den nye retninga og det tydelige initiativet fra statsministeren og regjeringa, det at en vil styrke frivillige organisasjoner, er avgjørende. Kristelig Folkeparti forventer at i arbeidet framover vil vi fire partier som i fellesskap forvalter flertallet, på ulike områder løfte de frivillige organisasjonene – det være seg det arbeidet som gjøres innen beredskap – slik at en tar vare på de frivillige, ideelle, innen alle sektorer, og slik at vi er med på å bygge opp om det så godt vi kan fra politisk side.

Jenny Klinge (Sp) [10:44:48]: Det er flott at interpellanten tek opp dette temaet til debatt.

Noreg er ikkje av dei enklaste landa å drive godt beredskapsarbeid i. Den spesielle geografien her til lands gjer at vi ikkje kan organisere oss slik som alle andre land.

Som ei følge av dette har det over svært mange år vakse fram organisasjonar rundt omkring i heile landet som sjølve har sørgt for å ha ein beredskap når hendingar skjer, anten til sjøs, til fjells, i naturen elles eller langs vegen. Desse frivillige initiativa må vi som politikarar sørgje for at utviklar seg på best mogleg måte, både gjennom løyvingar og gjennom andre stimulerande tiltak.

I Noreg har vi ein unik modell for å sikre viktige beredskapsfunksjonar i heile landet. Mykje av den sentrale beredskapen er tufta på frivilligheit. Folk som er i full jobb, er på kveldar, i helger og i feriar i beredskap for eventuelle oppdrag. Kvar og ein av desse har ein unik kompetanse. Dei kjenner ofte lokalmiljøa sine godt, og når uhellet er ute, kan dei respondere på svært kort tid.

På reiser i utlandet blir eg ofte minna på at Noreg er utruleg privilegert som har eit slikt system, og at dette må vere noko som føyer seg inn i den norske dugnadsanda. Eg trur det er mykje rett i dette. Vi er vane med å stille opp for kvarandre. Det er ein grunn til at ordet «dugnad» vart kåra til nasjonalordet her til lands.

Utan dei frivillige organisasjonane ville beredskapen i Noreg vore mykje dårlegare, og vi ville vore nøydde til å bygge opp eit byråkrati som ikkje ville tent formålet.

Gode modellar for å få beredskapseiningar til å samarbeide best mogleg er viktig. Da må vi etablere system for informasjonsutveksling og kompetanseutvikling. Vi kan ikkje ta dei frivillige organisasjonane som sjølvsgade.

Vi går snart påskeferien i møte. Påskefjellet utan nærver av bl.a. Raude Krossen eller Norsk Folkehjelp ville mange stader innebore at den lokale beredskapen var be-

tydeleg svekt. Når uhellet er ute, er det for den som er ramma, uvesentleg om ein får hjelp av ein fast tilsett i ein naudetat eller av ein frivillig. Det sentrale er at ein får hjelp.

For å sikre at dette blir gjort på ein best mogleg måte, må vi som politikarar leggje til rette for kompetanseutvikling på tvers av einingane. Vi må sørgje for at vi beheld den unike norske modellen, og at vi ikkje etablerer ordningar som svekkjer det lokale initiativet. Lokale lag og foreiningar må føle at dei har myndigheitene med seg, og at dei blir tekne på alvor.

Det er varsla betydelege reformer innanfor fleire naudetatar. Stortinget må likevel ikkje miste dei frivillige einingane av syne. Desse er berebjelken i samfunnet vårt.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:47:59]: Den norske redningstenesta handlar om mykje meir enn å redde liv når menneske er i fare. Redningstenesta forvaltar noko av det finaste i kulturen vår, nemleg solidariteten menneska imellom når nokon er i fare. Slik beskriv Hovudredningssentralen den norske redningstenesta. Det er ei god beskriving. Nettopp nabo som hjelper nabo når nokon er i naud, er grunnlaget for at vi skal kunne bu, arbeide og utfalde oss i naturen vår.

Frivilligheit har det ved seg at det er basert på fri vilje. Det er verdt å reflektere eit sekund over det faktumet at vi har veldig mykje frivilligheit – høg deltaking – i Noreg i forhold til veldig mange andre land. Ein vesentleg grunn til det er at vi har klart å vere eit land med høg tillit i befolkninga, med små forskjellar mellom oss, eit land der vi i stor grad føler oss som del av same lag, og derfor er villige til å stille mykje opp for kvarandre.

Det er riktig som det har vorte sagt her, at veldig mange er klar over at frivilligheit er viktig, at dei frivillige redningstenestene er viktige i påskefjellet – at dei er viktige ved store kriser. At ein tredjedel av aksjonane dreier seg om demente og ein annan tredjedel om personar med auka sjølvmoordsrisiko, og at svært mange av operasjonane er i tettbygde strok, er det ikkje så mange som er klar over. Men det er ein svært viktig del av det vi har nytte av frivilligheita til i Noreg.

Eg vil takke interpellanten for å reise ein viktig debatt om korleis vi skal ta vare på engasjementet, frivilligheitskulturen og motivasjonen hos dei som vi kan stole på når ei ulykke rammar – kanskje særleg fordi nokre felt har få forkjemparar, mens det frivillige redningsarbeidet vel heller er prega av at det har alle som forkjemparar. Kanskje nettopp derfor kan det av og til takast som sjølvsgagt, fordi alle rett og slett er for det.

Vi har hatt ein stor gjennomgang av norsk beredskap etter 22. juli. Det er levert ein brannstudie, ein politistudie, og det er sett ned eit akuttutval som skal sjå på helsestenesta. I 2013 kom det ein viktig NOU, «Når det virkelige gjelder ...». Det var eit utval, under leiing av fylkesmann Ann-Kristin Olsen, som såg på dei statlege forsterkingsressursane, altså Siviltforsvaret, politireserven og Heimevernet. Utvalet hadde klare anbefalingar for alle tre, men kom i tillegg med ein viktig bodskap om dei frivillige redningstenestene. Dei skriv:

«I utviklingen av den statlige forsterkningsressursen bør man parallelt se på hvordan man skal styrke og utvikle den lokale frivilligheten, og avstemme roller og oppgaver mellom ressursene slik at man ikke svekker den totale beredskapen.»

Grunngjevinga var at frivilligheita ikkje berre spelar ei viktig rolle i samspelet med dei andre, men faktisk har leiinga og er først ute i mange av dei avgjerande situasjonane vi har vore innom her. Det er den primære ressursen ved søk etter ein sakna person, ved å redde ein person som er sjuk eller skada ned frå fjellet. Eg trur det kan vere eit godt forslag å setje ned ei norsk offentlig utgreiing som òg går gjennom situasjonen for den frivillige redningstenesta, og nøye vurderer deira ressursituasjon, korleis biletet for dei ser ut i dag, og ikkje minst samspelet deira med alle dei andre systema som no er i endring og forsterking.

Frivillige ressursar er lokalt forankra, dei har kort responstid og høge interne krav til utdanning og øving. Eg har f.eks. merka meg at dette på amerikansk ofte vert kalla for «unpaid professionals», for å gje eit bilete av kva som krevst internt, og kva som krevst for å vere med på desse operasjonane. I snitt aukar redningsoppdraga no ifølgje organisasjonane med 10 pst. i året. Viktige organisasjonar som Raude Krossen, Folkehjelpa, Redningsselskapet, Redningshundane, osv. opplever at det er ei klar auke ikkje berre i mengda operasjonar, men òg i krava til dei. Det gjer det naturleg at vi i åra framover ser på ressursituasjonen, men eg synest òg det understreker behovet for å setje ned ei offentlig utgreiing som går gjennom det heilskaplege biletet, og ser på korleis vi skal få til samspelet i framtida.

Eg vil leggje til at det ligg i sakas natur at frivilligheita er uavhengig. Ho er det i dag, ein deltek berre – som fleire har vore inne på – av eiga fri vilje. Men det er òg ei enorm styrke for Noreg at vi kan ha eit tett og godt samspel mellom dei offentlege systema og frivilligheita. Det gjer oss ekstra dyktige til å handtere vanskelege situasjonar.

Jenny Følling (Sp) [10:53:16]: Eg vil takke representanten Skei Grande for å reise ei veldig viktig problemstilling. Eg vil òg takke alle dei som kvar gong krisa rårar eller ulukka er ute, yter ein uvurderleg innsats i det frivillige beredskapsarbeidet rundt om i heile landet. I mitt eige heimfylke, Sogn og Fjordane, fekk vi tidlegare i år verkeleg føle kor viktig lokal beredskap og frivillig innsats er i forbindelse med brannen i Lærdal. Den frivillige innsatsen var heilt avgjerande for å redusere skadeomfanget, og lokal beredskap med lokalkunnskap og dei frivillige var nøkkelen til å sikre tryggheta til folk.

I går kveld trefte eg ordføraren i Lærdal og spurde han: Kva betydde den frivillige innsatsen for storbrannen i Lærdal? Han svarte at han betydde nesten alt for at det gjekk bra. Folkehjelpa kom og var raskt i gang med å registrere hus, nummer på hus, om det budde folk der eller ikkje. Raude Krossen kom frå alle nabokommunane og fekk opp viktige radiosamband når telefonlinjene var nede. Bøndene stilte med gyllevogner, som dronning Sonja kalla gylne vogner, som køyrde på plass millionar liter med vatn. Områdesjefen, HV-sjefen – som òg var i Folkehjelpa – såg

raskt omfanget av krisa og fekk kalla på plass Heimevernet. Dette er eit eksempel på kor viktig den frivillige innsatsen er i tillegg til det kommunane har av brannberedskap og helsevesen og alt det andre som er i beredskapsplanen. Slike hendingar eller andre hendingar vil oppstå i framtida, og difor må vi sørge for at vi kan handtere dette best muleg.

Frivilligheita i Noreg er i ei særstilling, også innanfor beredskapsområdet, og desse organisasjonane er heilt nødvendige når fylker og kommunar skal lage sine beredskapsplanar. I forbindelse med dette arbeidet er det viktig at vi trekkjer inn dei frivillige i beredskapsplanane og i dei nasjonale planane, men det skal ikkje vere tvil om at ansvaret alltid vil liggje hos myndighetene.

Dei frivillige organisasjonane har òg ei viktig rolle i førebygging, gjennom informasjonsarbeid og øvingar, og då er det viktig at vi frå sentrale myndigheter gjer dei i stand til å utøve dette på ein god måte. Vi må gje organisasjonane gode rammevilkår, men samtidig er det like viktig å understreke at det alltid må vere staten som har ansvaret for beredskapen.

Kompetansen kvar organisasjon har, må brukast når krisa rårar. Vi har – som fleire har understreka her – eit langstrakt land med få folk, men med folk som bur rundt om i heile landet. Trass i dette lukkast vi bra med å skape trygghet for innbyggjarane våre. At mange frivillige vel å bruke mykje tid og kreftar på å engasjere seg i beredskapsarbeidet, er utelukkande eit gode. Som myndigheter må vi då sørge for å byggje opp under dette initiativet, ta det inn i beredskapsplanane både lokalt og nasjonalt, og syte for at vi gjev dei frivillige gode vekstvilkår.

Johnny Ingebrigtsen (SV) [10:57:55]: Jeg synes det er veldig bra å høre den debatten som er her, de emnene som er tatt opp, og også alle representantenes gode holdning til frivilligheten og betydningen for samfunnet.

Jeg gjør meg noen tanker fra det virkelige livet, hvordan det er. Som fisker har jeg ligget på havet og fått nota i propellen og fått hjelp av Redningsselskapet. Det var veldig betryggende, det ble ikke skade på mannskapet, ikke på meg som skipper, og ikke på fartøyet. Vi kom oss vel i land, og vi kom oss ut igjen rett etterpå og fikk være del i fangstinga. Vi fikk produsere, vi kom med produksjon, vi fikk fangst, vi leverte den, og vi fikk skatteinntekter fra både driften og mannskapet. Det er veldig viktig at f.eks. Redningsselskapet har en forutsigbar finansiering. Den er kanskje ikke så sikker for dem, men det er viktig for oss her i Stortinget å legge den til grunn og trygge den. Så viktig er f.eks. Redningsselskapet.

For tre år siden, under påskefeiringen, ble en ungdomsgjeng i Finnmark overrasket av en snøstorm. Flere ungdommer frøs i hjel. De andre ungdommene ble reddet, bl.a. av frivillige personer og frivillige organisasjoner, som var veldig vesentlig i det vanskelige redningsarbeidet som ble satt i gang. Dette er en av flere historier som også har blitt fortalt her, hvor vi som lever ute i samfunnet, har fått kjenne viktigheten av frivilligheten. Samfunnet vårt er basert på det, ikke minst i f.eks. Finnmark, hvor det er flere dagers gangmarsj mellom hver posisjon man kan regne med

å få en offentlig hjelp fra. Så det frivillige redningsarbeidet er veldig viktig.

Da er det også veldig merkelig å høre at vi i rike Norge får nyheten på NRK Finnmark i morges om at Røde Kors i Alta ikke har råd til, ikke har penger til, å kjøpe seg snøscooter nå foran påskesesongen. Skjer det noe, kan ikke Røde Kors i Alta rykke ut, fordi de har faktisk ikke en snøscooter, som nesten er allemannseie i enkelte miljøer. Det forteller om alvorligheten i dette.

Jeg har lyst til å si til Stortinget: Det holder ikke bare at vi skjønner dette, og at vi har gode tanker og forsetter om dette, vi må også ha penger. Vi i Stortinget må sørge for at de som gjør disse viktige jobbene for menneskene, også får de økonomiske ressursene for å drive dette frivillige arbeidet. Da får vi en bedre beredskap. Det må vi legge oss på minne.

Hårek Elvenes (H) [11:01:20]: For noen år tilbake diskuterte vi det utvidede kulturbegrepet i Stortinget. I dag diskuterer vi på mange måter det utvidede beredskapsbegrepet. Interpellanten, Skei Grande, skal ha honnør for å ha reist diskusjonen.

Frivilligheten har lange tradisjoner i Norge. Frivilligheten var selve beredskapen i store deler av landet for en del år tilbake. Noen organisasjoner bærer endog ordet «frivillighet» i sin tittel. Jeg minner om Det frivillige Skyttervesen, som ble opprettet i 1893, og som hadde en svært viktig rolle i landets nasjonale forsvar.

Det er mange eksempler på at de frivillige har kommet først til ulykkesstedet. Det er ganske logisk. Der det bor folk, er det frivillighet. Men det er også like innlysende at der det bor folk, er det ikke alltid en offentlig beredskapsorganisasjon til stede. Beredskapsarbeid er samordning, og beredskapsarbeid er øvelse.

Det er mange organisasjoner som er nevnt her i salen i dag, og flere kunne føyes til. Jeg kan f.eks. nevne Den Norsk Fjellskolen, Skredgruppen osv. Dette er mennesker som bruker av sin fritid til å stille opp for samfunnet i beredskapsarbeid, og har en sterk motivasjon i sitt arbeid. Det vi ser gang på gang, er at det offentlige får veldig mye igjen for de små økonomiske ressursene som tildeles disse organisasjonene. I så måte er jeg veldig enig med forrige taler, som nettopp var inne på dette temaet.

Nettopp fordi det er så mange organisasjoner som er inne på beredskapsfeltet, er det faktisk viktig å ha oversikt over alle disse organisasjonene. Det finnes nemlig eksempler på at politidistriktene ikke har hatt oversikt over hvilke frivillige organisasjoner som finnes i de forskjellige politidistriktene. Det er en situasjon som vi ikke kan akseptere. Det må stilles helt tydelige krav til politiet om at de har en løpende oversikt i sitt beredskapsplanverk over hvilke frivillige organisasjoner som skal delta i beredskapsarbeidet i deres område.

Margunn Ebbesen (H) [11:03:57]: Det er en veldig viktig og flott debatt som har blitt reist her i dag. Jeg vil takke interpellanten, og jeg takker også statsministeren for et veldig godt svar.

Dugnadsånden i Norge er stor, og det er jeg veldig glad

for og stolt av. I Norge er vi flinke på frivillighet, men vi er også veldig gode på dugnad. Vi er også gode på beredskap i lag, og med dugnad, frivillighet og beredskap, blir det et godt resultat til slutt.

Det som er viktig, er at i tillegg til de store frivillige organisasjonene, som Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redningsselskapet, har vi alle de små organisasjonene som er ute i lokalsamfunnene. Disse små organisasjonene er viktige – de er viktige for beredskapen, for sikkerheten, men de er også viktige for folk som er med i disse organisasjonene.

Nå ser vi at det er mange som kommer inn på galleriet her i dag. Jeg vet ikke om det er brudd på etiketten å si det, men jeg har lyst til å si at disse ungdommene som kommer inn her, er gode bidragsyttere, gode rekrutterere til frivilligheten i Norge. Det er slike ungdommer vi trenger mer av i organisasjonslivet framover. Det er det frivilligheten bygger på, at vi får disse ungdommene engasjert, at de er med i hjelpekorpsene rundt omkring, i Røde Kors, i Norsk Folkehjelp, at de er med og bidrar i samfunnet. Når vi klarer å få disse til å jobbe i lag, har vi en god sikkerhet, en god trygghet, og da har vi til slutt også en god beredskap.

Vi hadde en stor kriseøvelse i Brønnøysund. Brønnøysund er en liten plass, men det er langt fra den innerste til den ytterste kanten. Så oppdaget vi faktisk akkurat det som et tidligere innlegg hadde som tema. Vet politiet om hva som finnes av utstyr, av muligheter, hos de frivillige organisasjonene? Det visste de ikke – det ble de klar over på den øvelsen. Og så skjer det store: Vi får en stor storm, som skiller indre og ytre del. Hvem var det som da stilte opp og hjalp til slik at man fikk gitt mat til omsorgsboligene innerst inne i fjorden? Jo, det var Sivilforsvaret. Det viser bare hvor viktig at vi har disse organisasjonene med oss.

Jeg er veldig glad for at Høyre–Fremskrittspartiet-regjeringen har et punkt om frivillighet i sin plattform. Vi vet at det blir tatt grep, og det vil bli sørget for at det blir satt av midler til frivillige organisasjoner også i framtiden. Det har jeg som en bønn til både vår regjering og til de partiene som er i lag med oss, at det satser vi på videre framover.

Det var et godt grep som ble gjort ved budsjettbehandlingen nå sist, ved at vi økte bevilgningen til Hovedredningssentralen med 9 mill. kr. Det trengtes, men vi trenger mer framover. Vi skal fokusere på å gi de frivillige organisasjonene gode rammebetingelsene framover.

Ketil Kjenseth (V) [11:07:35]: Jeg vil takke interpellant Trine Skei Grande for et viktig spørsmål til statsministeren, og til statsministeren for gode svar – dette er et svært viktig tema.

Jeg har vært inne og kikket på DSBs kommuneundersøkelse. De foretar regelmessige undersøkelser om status for beredskaps- og sikkerhetsarbeidet i kommunene. Det er interessant lesning, fordi det er en del kommuner som ikke gjør jobben sin. Det betyr at det er en god del frivillige som ikke får være med på øvelser og ta del i planleggingen av beredskap og sikkerhet i egen kommune.

Åtte av ti kommuner sier heldigvis at de har gjennom-

ført en risiko- og sårbarhetsanalyse, som skal ligge til grunn for en beredkapsplan i kommunene. Men av de åtte sier halvparten at de ikke har involvert private aktører eller frivillige organisasjoner i det arbeidet. Det sier noe om at mange frivillige organisasjoner ikke får ta del i planleggingen. Så er det faktisk 8 pst. av kommunene som ikke har en helhetlig beredkapsplan. Det er et alvorlig signal om at alle ikke er beredt. Det er, om mulig, enda verre at 8 pst. ikke er sikre på om de har en plan!

Øvelsesfrekvensen er også ganske ulik rundt om i kommunene. Det er 17 pst. av kommunene som ikke har gjennomført en øvelse de siste fire år. Igjen sier det noe om de utfordringene vi har med å trene og å være beredt. Så jeg er veldig glad for at statsministeren sier at her er det mange virkemidler vi må gå gjennom, og at det er viktig at vi inkluderer de private og frivillige aktørene, for de er en viktig del av beredskapen og sikkerheten i samfunnet. Vi politikere kan ikke gjøre oss selv den bjørnetjeneste og bare legge ansvaret på det offentlige. Det er så mange aktører som skal samhandle, og det er så mange ressurser som skal settes i sving, at vi er helt avhengig av at alle aktører som kan bidra, tar del i den dugnaden, som flere her har vært inne på. Så har vi også en jobb å gjøre med å strukturere samfunnssikkerheten og beredskapen i det offentlige. Man bruker der en del ressurser på den landsdekkende strukturen. Jeg tror vi har en viktig oppgave å gjøre her også med å ta i bruk ny teknologi og å redusere antallet aktører som er involvert. Det kan faktisk også gjøre det enklere for en del av de frivillige aktørene å delta i beredskapsarbeid. Men, som flere har vært inne på, øvelse gjør mester, og noe av det viktigste vi må bidra til, er at de frivillige får være med på både å planlegge og å øve.

Trine Skei Grande (V) [11:10:52]: Først vil jeg takke for at så mange av stortingsrepresentantene ville være med. Det viser at dette viktig, og det gjør meg litt optimistisk når det gjelder å få gjort noe på området.

Hele velferdsstaten vår bygger egentlig på dugnaden som tankegang, og det er ikke en ny oppfinnelse i Norge. Historielæreren kommer litt inn her nå: Dugnaden har vært grunnfestet i Norge som vår forsikringsordning og en del av vårt samfunnssystem helt siden Harald Hårfagre begynte å utrydde klansystemet, som er det alternative samfunnssystemet til dugnaden og den velferdsstaten vi har bygget opp i fellesskap.

Jeg har hele min fortid i frivillige organisasjoner før jeg kom inn i dette huset, og jeg elsker ord som «frivillig» og «amatør». Det siste betyr at du er et fagmenneske som bare gjør noe av glede. Men det er viktig at vi også har gode begreper som folk føler seg inkludert i, og kanskje kan «ubetalte profesjonelle», som Bård Vegar Solhjell dro fram som et amerikansk begrep, være et godt begrep som viser at vi verdsetter folk.

Det er ikke mulig, og det er ikke ønskelig at det offentlige skal gjøre alt sjøl. Men ofte opplever vi at det offentlige blir seg sjøl nok og ikke bruker potensialet i folk. Frivillige blir varslet seint. Man er mer opptatt av ikke å ha for mange enn av kanskje å måtte sende noen hjem hvis det viser seg at man ikke trenger dem. Her må det offentli-

ge bli mye bedre, i tillegg til de andre tingene som er blitt dratt fram i dag.

Et annet punkt jeg har lyst til å dra fram, er opplysningsarbeidet. Det er klart at det opplysningsarbeidet og det rekrutteringsarbeidet som veldig mange av disse organisasjonene driver, er like viktig som det redningsarbeidet de gjør, og det er viktig for holdningene hos hver enkelt av oss til disse utfordringene.

Så min utfordring til statsministeren er at hun tar med seg de innspillene som er kommet i denne debatten og får en helhetlig gjennomgang som klargjør ansvarsforhold og rammebetingelser for denne delen av beredskapen i årene framover. Det må sørges for at det statlige og det offentlige verdsetter og bruker det potensialet som ligger i frivilligheten, på en riktig måte. Man må ha en finansiering som gjør at folk føler at den jobben de gjør, verdsettes. Det skal være litt svært å være hjelpearbeider. Men også de som leder dette fra statlig og offentlig sektors side, skal ha respekt for den jobben som gjøres, og av og til må ledelsen også kunne overlates til frivillige når kompetansen ligger der på riktig måte.

Jeg tror at dette har vært en sunn debatt å ha, etter alle debattene vi har hatt om de andre, store offentlige enhetenes beredskap – sunt at vi fikk løftet dette også.

Statsminister Erna Solberg [11:14:15]: Jeg vil i likhet med de andre takke for debatten. Det har vært interessant, og det viser den store, brede enigheten det er om betydningen av de frivillige organisasjonenes bidrag i beredskapsarbeidet.

Jeg tror det er viktig å understreke en ting som jeg sa i innlegget mitt, også som svar til Venstres representant Kjenseth som tidligere her understreket kommunenes planer. Det er kommunene som har planarbeidsansvaret når det gjelder beredskap i Norge på lokalt nivå. Og det er klart at den største utfordringen vi har, er når kommuner ikke tar det ansvaret på alvor. Derfor har det høy prioritet å sørge for at våre fylkesmenn, i oppfølgingsarbeidet overfor kommunene, sikrer at det beredskapsarbeidet gjøres. Nøkkelen til at samvirkeprinsippet skal fungere, er det kommunale planarbeidet. Det er utrolig viktig for å ha oversikt over ressursene og for å øve og trene.

Det var heldigvis ikke så mange kommuner som ikke visste om de hadde planer eller ikke, men det var faktisk for mange i utgangspunktet.

Det å bygge på samvirkeprinsippet betyr også at vi må ta vare på de frivillige organisasjonene i dette. Det betyr at de skal være med, som jeg sa, i forberedelsesarbeidet – altså i det forebyggende arbeidet, i selve krisen og i etterarbeidet. De skal være med på lik linje i øvelse og trening og få muligheten til å utvikle seg. Da er det også viktig at vi sørger for at vi har gode rammebetingelser. Regjeringen har flere ting på sin plan. Det ene er å øke gavefradraget. I 2012 var gavefradraget innenfor en ramme på 2,5 mrd. kr. Siden det ble innført i år 2000, har det økt betydelig. Vi har sagt at herreløs arv ikke skal gå til staten, men til frivillige organisasjoner. Vi skal bedre moms-kompensasjonsordningen på disse områdene for de frivillige organisasjonene generelt. Så er vi nødt til å se særlig

på de utfordringene som de ubetalte profesjonelle gjør. Det stilles sterkere krav til kompetanse og kunnskap for en del av de operasjonene som skjer innenfor beredskapsarbeidet, og da er det viktig at staten ser på hvordan man nettopp kan bidra til – siden de frivillige organisasjonene er spredt over hele landet og har kompetanse mange steder – at man også gir økonomisk hjelp til å kunne sikre at man er på et høyt kompetent nivå i måten man gjennomfører, øver og trener på.

Totalt sett vil jeg si at det er mange ting vi skal diskutere rundt de frivillige organisasjonene fremover. Representanten Solhjell mente at det kanskje var behov for en NOU. Jeg tror kanskje vi først og fremst skal begynne å gjøre de tingene som ligger i «pipelinen», før vi gjør det. Så kan det godt tenkes at vi skal gå igjennom også denne delen av det. Men det å lage flere utredninger er faktisk ikke det viktigste vi kan gjøre på området beredskap nå. Det er gjennomføring i henhold til de konklusjoner vi har fra utfordringene og fra utredningene som er gjort, som kanskje er det aller viktigste.

Presidenten: Sak nr. 1 er dermed ferdigbehandlet.

Sak nr. 2 [11:17:20]

Interpellasjon fra representanten Torgeir Knag Fylkesnes til kunnskapsministeren:

«En fersk oppsummerende studie bestilt av Kunnskaps-senteret for utdanning slår fast at «et sterkt testregime som ensidig fokuserer på karakterer svekker motivasjonen til både de svake og de kreative elevene». Men regjeringen åpner nå for forsøk med karakterer i barneskolen, og vi vet at en rekke Høyre-ordførere har søkt om slike forsøk. Samtidig er det opprør blant lærere i Sandefjord på grunn av et omfattende system for måling av den Høyre-styrte kommunens skoleelever. I Oslo, også det en Høyre-styrt kommune, er det innført en lang rekke tester på toppen av de nasjonale prøvene. Lærere, forskere og foreldre advarer mot denne utviklingen, en bekymring SV deler. Vi mener det er på tide å redusere skjema- og testregimet, slik det kommer til uttrykk i bl.a. Oslo og Sandefjord.

Er statsråden enig i det, og hva vil han gjøre for å fremme mer kunnskapsbaserte og helhetlige former for tilbakemelding?»

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:18:37]: Noreg har grunnleggjande ein god skule med elevar som trivst og lærarar med kompetanse og yrkesstoltheit. Skal norsk skule bringast framover, er det samtidig på sin plass å ta tak i problematiske sider. Og denne gongen meiner eg at det ikkje er skulen, lærarane eller elevane det skal rettast peikefinger mot, men derimot oss sjølve – politikarar – anten vi er på storting, på fylkesting eller i kommunestyre. Det er nemleg slik at ein av dei sterkaste trendane i norsk skule – testing, måling og veging – er skapt av politikarar og byråkratar, og påverknaden har gått så langt at det utfordrar skiljet mellom politikk og fag.

Eg meiner tida no er moden for ei nyorientering i sku-

len. Ein gong for ikkje så veldig lenge sidan levde norsk skule i ein uskyldsrein tilstand. Storsamfunnet stolte på lærarane, skulane var bra, og elevane og lærarane gjorde jobben sin. Vi deltok ikkje i internasjonale testar, vi hadde ikkje nasjonale prøvar, vi hadde ikkje kontrollørar som kom på skulebesøk for å samle data eller gje gode råd. På slutten av 1970-talet hadde vi eit offentleg utval som gjekk gjennom testing av karakterar i norsk skule. Eit sentralt forslag var at heile den norske grunnskulen skulle vere karakterfri – skulen skulle først og fremst vere eit sted å lære, eit sted der ein ikkje målte og rangerte, men der elevane skulle vakse, blomstre og bli sosialiserte. Det var tettare samheng mellom politikarane og pedagogane sine verkelegheitsoppfatningar. Fagpedagogane meinte rett og slett den gongen at tal og målingar ikkje hørde til i skulen – karakterar skapte berre taparar – og politikarane var einige med dei i det. Likevel, og sånn er det alltid, meinte nokon den gongen at vi hadde ein dårleg skule, andre meinte vi hadde verdas beste. Begge sidene hadde ein ting til felles, dei kunne ikkje vise til tal, målingar og data, det var rett og slett eit trusspørsmål. Skulen låg under Kyrkje- og undervisningsdepartementet som det heitte på den tida, i dag heiter det Kunnskapsdepartementet.

På mange måtar er det bra at vi ikkje er der vi ein gong var. Mykje godt og mykje riktig har skjedd sidan den gongen. Tal og fakta er viktig for å kunne endre strategiar og reformere, men skjemamålehysteriet har tatt av. I dag er Noreg med på dei fleste internasjonale testane som finst. Vi har fått nasjonale prøvar, elevundersøkingar, tallause formar for evaluering og rapportar. Lærarane ser at stadig meir tid går med til rapportering og testing, mindre tid til undervisning og læring.

Da SV var i regjering, var dette noko av det første vi tok tak i. Frå at dei nasjonale prøvane skulle gjelde alle, slik Clemet ønskte, endra vi dette til å vere utvalsprøvar. Vi ønskte rett og slett ikkje at prøvane skulle bli målet med skulen, men vere ein reiskap for å forstå. Vi veit frå før kor disiplinerande prøvar, testar og målingar er på undervisning i negativ forstand. Men i dag, når vi ser den omfattande totalsummen av prøvar, testar og målingar som blir påførte skulen frå så mange forskjellige aktørar, meiner eg det er på tide med ein diskusjon om ikkje målingane har tatt skulen vekk frå det opphavlege formålet, og om politikarar og byråkratar i altfor stor grad grip inn i fagpedagogane sin kvardag.

Vi har tidlegare i denne salen i denne sesjonen diskutert PISA-effekten på norsk skule. Den same debatten er relevant i dag. Oppå han ser vi ei anna sterk utvikling, som kjem frå kommunane.

I Sandefjord gjorde lærarane nyleg opprør. Initiativtakarane var to modig lærarar, Marius Andersen og Joakim Bjerkely Volden. Dei sit på galleriet i dag. Lærarane blei pålagte å fylle tusenvis av avkryssingar per klasse per år. Lærarane nekta å krysse av på halvårsvurderingane Sandefjord kommune innførte i 2012. Først blei dei trua med oppseiing, men etter intens mediedebatt fekk opprørarane stor sympati, og kommunen har no gått tilbake på truslane.

Eg meiner Sandefjord-opprøret har vore ein viktig vekkjar i skuledebatten, for dessverre er ikkje Sandefjord-

saka eineståande. Kommunar som Oslo har tatt han heilt ut og laga heilt eigne Oslo-prøvar med m.a. dobbelt så mange obligatoriske prøvar enn i kommunar som ikkje kører eigne løp. Mange andre kommunar har innført, eller vurderer å innføre, liknande type system, og spesielt er det Høgre-styrte kommunar som er opptatt av å innføre dette.

Måling og veging er sterke verkemiddel som ikkje kan påvise positiv effekt på læring og utvikling. Det bør derfor bli betrakta som eit nødvendig vonde som må bli brukt i avgrensa grad. Trenden er at målingane er rangerande, kor elevane blir rangerte etter ulike ferdigheitsnivå. I mange tilfelle meiner eg dette er ei snikinnføring av karakterar i skulen som er langt over streken av kva som er tillate i opplæringslova, eller i alle fall i grenseland av kva som bør vere tillate.

Som ein av initiativtakarane i Sandefjord sa til bladet Utdanning:

«Disse skjemaene oppfattes som karaktersystemer. Avkrysningen viser bare fragmenterte deler, og nivådelingen setter elevene i bås: Du er dårlig, og du er god. Elevene og foreldrene er opptatt av kryssene og ikke hva elevene har lært. Vi ønsker å bli respektert for vårt faglige skjønn og kan ikke utføre noe vi mener er faglig feil og ikke fører til motivasjon for læring.»

Det som gjer Sandefjord-saka spesielt alvorleg, er at systemet er innført utan at det er søkt om godkjenning. Det er derfor grunn til å spørje korleis ministeren skal hindre kommunar i å innføre karakterliknande system, sånn som ein har i Sandefjord.

Gode, jamlege tilbakemeldingar kor eleven får tilbakemelding om korleis han ligg an og kva mestringsnivå han ligg på, har masse å seie i skulen, men karakterar og karakterliknande målingar er ei snever tilbakemelding som forskinga forkastar som læringsfremmande. Dei er først og fremst brukbare når inngang til vidaregåande skuler og utdanning skal avgjerast. Det er ikkje måling og veging som fremmar læring, tvert imot ytre motivasjon som konkurranse. Måling og veging verker derimot hemmande på læring, spesielt blant dei yngste elevane. Viss læring er målet, må den indre motivasjonen bli stimulert, den indre drivkrafta i kvar enkelt elev til å oppdage litt meir, vere nysgjerrig og bruke kunnskapen på kreative måtar.

Når høyesida i kommunane meiner at utstrekt bruk av elevtestar stimulerer eleven til å lære meir, at lærarar undervisar betre, at offentleggjering av resultat forsterkar læringa, og at kommersielle privatskuler er prikken over i-en, finst det ikkje haldepunkt på det, snarare tvert om, det kan skade eleven, det kan skade læring.

SV meiner derfor at vi bør styre norsk skule frå fokus på ytre motivasjon hos elevane til fokus på indre motivasjon, frå fokus på politisk byråkratisk kontroll til tillit til pedagogane sine faglege vurderingar. Det er å ta kunnskap på alvor, noko som ikkje er instrumentelt implementert i eleven. Formålsparagrafen i skulen meiner eg fremmar dette synet. Her finn vi ord som «historisk og kulturell innsikt», «respekt for menneskeverdet», «åndsfridom», «nestekjærligheit», «likeverd», «solidaritet», «demokrati», «likestilling», «vitskapleg tenkjemåte», «skaparglede», «engasjement», «utforskartronge». Eg meiner formålsparagrafen i

skulen står i grell kontrast til målehysteriet som no er i ferd med å utvikle seg i skulen. Dessverre uttala ho som seinare blei Noregs statsminister, Erna Solberg, i valkampen i fjor – ho underskreiv ein lovnad – at når Høgre kom i regjering, ville ein stige i PISA-undersøkinga. Målet med norsk skule er altså måling, ikkje formålsparagrafen.

Det ser ut som at skal ein satse på læring, må det bli lagt til rette gjennom nysgjerrigheit, nyskaping og kreativitet, ikkje ved at ein instrumentelt skal bli målt på kva kunnskapsnivå ein er på. Dette er òg mykje av bakgrunnen for at SV i den raud-grøne regjeringa starta og seinare utvida prosjektet Vurdering for læring. Vurdering som er læringsfremmande er av ein heilt anna karakter enn måling og veging som har til hensikt å rangere. Når undervegsvurdering blir brukt til å hjelpe elevar, lærlingar og lærarkandidatar vidare i læringsprosessen, kallar vi det Vurdering for læring, eit program som SV innførte og styrkte. Det står i grell kontrast til målehysteriet.

Eg er glad for at kunnskapsministeren har bestemt seg for at prosjektet skal fortsetje. Kanskje dette markerer ei nyorientering i Høgres politikk, som står i kontrast til målsettinga statsministeren formulerte i valkampen. Lærarar, forskarar og foreldre åtvarar mot auka skjema- og testregime i norsk skule, og SV meiner det er på tide å redusere dette kraftig. Derfor spør eg: Er statsråden einig i det, og kva vil han gjere for å fremme meir kunnskapsbaserte og heilskaplege formar for tilbakemelding?

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:28:48]: Når det gjelder testing, veiing og måling, tror jeg at jeg har lyst til å starte med å si: alt med måte. For et sted midt mellom det som interpellanten i en veldig interessant interpellasjon, og jeg håper det vil bli en interessant debatt, kaller hysteri – hysteri er det ingen grunn til å forsøke å oppnå, da har det stort sett gått for langt – og den andre grøfta, som kanskje illustreres best i dette Prøysen-året av historien om geitekillingen som kunne telle til ti, og møtte stor motstand blant flere andre dyr fordi de ble talt, ligger det som er et fornuftig regime – et regime som er bygget på tillit til lærernes pedagogiske kompetanse, samtidig som man har noen nasjonale verktøy og noen nasjonale rammer, som også gjør at man kan ha en engasjert og god lokal skolepolitikk.

Det er viktig bare å minne om de formelle ramme- ne. Selv om det er en interpellasjonsdebatt, er det greit å minne om at dette er i Stortinget, og at vi har et system i Norge som har vart veldig lenge, hvor noe er Stortingets ansvar og noe er lokaldemokratiets ansvar. Stortinget har gitt kommuner og fylkeskommuner eieransvaret for grunnskoler og videregående skoler. Kommuner og fylkeskommuner har ansvar for at elever får oppfylt sine rettigheter etter opplæringsloven. De har ansvar for finansiering av opplæringen, for skoleanleggene, for kvalitetssikring og kvalitetsutvikling, for å ha riktig og nødvendig kompetanse i skolene og for nødvendig kompetanseutvikling for

personalet, noe som ikke minst er viktig med tanke på regjeringens store lærerløft.

Når Stortinget først har gitt skoleeiere en slik myndighet – og den myndigheten oppfatter jeg at det er veldig bred enighet i Stortinget om at man ikke skal ta tilbake – betyr det også at det er noen begrensninger på hva jeg som statsråd skal gå inn i detaljvurderinger av. Det gjelder f.eks. antall prøver eller antall skjemaer i bestemte kommuner, så lenge man holder seg innenfor de nasjonale rammene som finnes. Siden interpellanten nevnte saken i Sandefjord, tillater jeg meg allikevel å si to ting om den. Det ene er at det ikke er en aktuell politikk å innføre dette nasjonalt på noen som helst måte, og det andre er at jeg synes det var klokt at man i kommunen, sammen med lærerne, gikk tilbake og forsøkte å finne en omforent løsning.

Men jeg er generelt ikke tilhenger av å regulere og styre i detalj. Jeg mener faktisk at det er en viktig verdi at lokaldemokratiet også har en konsekvens. På sikt kan det også få uheldige konsekvenser hvis staten skal ansvarliggjøre og stille krav til aktørene lokalt, samtidig som de har lite handlingsrom og liten myndighet. Det poenget om lokaldemokrati oppfatter jeg vel egentlig at SV også, i hvert fall tradisjonelt, har vært en forkjemper for. Det betyr at samtidig som vi har noen klare nasjonale rammer, må vi godta og akseptere at ulike skoleeiere har ulike løsninger, selv om vi ikke alltid er enige i nøyaktig hvordan dette innføres. Dommen på det og muligheten til å påvirke det ligger i lokaldemokratiet og i lokalvalgene våre.

Når det er sagt, er det viktig å si at skoleeierne har noen veldig klare ansvarsområder og noen veldig klare grenser å forholde seg til. Én grense, som også interpellanten tok opp, er det fint at jeg får en sjanse til å gjenta, nemlig at man ikke skal ha karakterer på barnetrinnet. Den grensen kommer ikke til å bli flyttet med denne regjeringen, den kommer til å bestå. Per i dag er det ingen kommuner – null – som har søkt om å få gjennomføre forsøk med karakterer i barneskolen, og jeg har heller ikke tenkt å oppfordre noen kommuner til å søke om slike forsøk.

Det vi derimot har diskutert i denne salen tidligere, og som jeg, i likhet med flertallet i Stortinget, fortsatt mener, er at det er viktig ikke å underminere forsøksbestemmelsen i opplæringsloven, som har en lang tradisjon, og som har stått seg godt under vekslende regjeringer og stortingsflertall. Da vil det være urimelig om man på forhånd, før det har kommet søknader, på politisk grunnlag skal avgjøre hvem som skal få ja og hvem som skal få nei. Men det er viktig å si igjen at søknader som kommer inn, må være godt begrunnet, godt forankret, og vi må kunne lære noe av forsøkene som settes i gang.

Jeg er enig med Kunnskapsenter for utdanning når de slår fast at et sterkt testregime som ensidig fokuserer på karakterer, svekker motivasjonen til både de svake og de kreative elevene. Hvis man har et tilbakemeldings- eller vurderingssystem i skolen som utelukkende består av en tallkarakter, er det noe som ikke stemmer. Men så er spørsmålet: Har vi et testregime i norsk skole med ensidig fokus på karakterer, og har dette testregimet kommet i løpet av de siste fem månedene? Det må jo være det som er premisset for representantens interpellasjon – at i løpet av fem

måneder har man gått fra en situasjon hvor SV hadde styrt skolen i åtte år og dermed var fornøyd, til en situasjon hvor det nå har blitt et testregime eller et testhysteri. Hvis man ser på rekkefølgen i dette, vil jo den naturlige konklusjonen være at dersom det er et testregime, har det vokst frem og trivdes i løpet av de siste åtte årene.

Samtidig mener jeg det er viktig å si at vi ikke har noe forskningsmessig belegg for å si at vi lever under et testregime eller et testhysteri. Se på f.eks. evalueringen av Kunnskapsløftet, som viser at satsing på elevvurdering i Kunnskapsløftet har utviklet en felles vurderingskultur i skolen, og at elevvurderingen ikke lenger oppfattes som et individuelt anliggende for den enkelte lærer, men noe man samarbeider om i fellesskap, noe som profesjonsfellesskapet har ansvar for. Lærerne beskriver at de har større oppmerksomhet om elevvurdering, at de har endret sin vurderingspraksis og at de legger større vekt på å gi elevene konkrete tilbakemeldinger. Det mener jeg er fornuftig og viktig, og jeg mener det også er en viktig grunn til at programmet Vurdering for læring burde få fortsette. Jeg har lyst til å gi honnør til forrige regjering for at det ble satt i gang.

At staten pålegger kommunene å gjennomføre 14 obligatoriske kartleggingsprøver og nasjonale prøver i løpet av den 13-årige grunnopplæringen, mener jeg ikke gjør oss til et testregime. Jeg vil for øvrig minne om at så vidt jeg vet, er de nasjonale prøvene ikke utvalgsprøver. De ble beholdt – i litt endret form og litt endret antall, men de ble beholdt – og det var under foregående regjering at man innførte alle de obligatoriske kartleggingsprøvene.

Det er også interessant å se på resultatene som oppnås. Oslo blir ofte dratt frem som eksempel. Siden jeg ikke er lokalpolitiker i Oslo, skal jeg ikke gå inn i detaljer om hvordan kommunepolitikere der styrer skolen, men det er interessant f.eks. å se at Oslo i gjennomsnitt oppnår de beste resultatene på nasjonale prøver i landet på både 5. og 8. trinn, uansett om elevenes mål er regning, engelsk eller lesing. Osloelevene presterer totalt sett bedre enn elever i landet for øvrig, når man kontrollerer for sosial bakgrunn. Løftet til den norske skolen om at vi skal klare å gi mer hjelp til og løfte dem som trenger det mest, får man i større grad til i Oslo enn mange andre steder. Elever med høyt utdannede foreldre, elever med lavt utdannede foreldre, elever med norsk bakgrunn og elever med innvandrerbakgrunn presterer bedre i Oslo enn i resten av landet. Det er et viktig bakteppe å ha med seg.

Til slutt: Jeg er enig med representanten Knag Fylkesnes i at det er for mye unødvendig papirarbeid i skolen, for mange skjemaer og for mye byråkrati – alt med måte, også når det gjelder måling, veing og telling. Jeg mener det fra politisk hold er viktig å være bevisst på at man ikke måler for målingens skyld, men for å få noen styringsinstrumenter og for å få oversikt. Hvis man måler for detaljert, for mye eller styrer for detaljert, er det min ærbødige påstand at man ender opp med styringsinstrumenter som både er ekstra inngripende for lærerne og for skolen, og i tillegg gir lite reell informasjon som politikerne kan forholde seg til. Det risikerer rett og slett å bli en «overload».

Men det er verdt å ta med seg at 94 pst. av lærerne i en undersøkelse fra august 2011 gjennomført av Utdannings-

forbundet var helt eller delvis enig i påstanden om at lærerjobben blir stadig mer byråkratisert. Det ble lagt frem en stortingsmelding om tidsbruk i skolen for noen år siden. Den stortingsmeldingen har regjeringen tenkt å følge opp, men vi har også tenkt å gjøre mer. Vi er nemlig opptatt av at det samlede dokumentasjons- og rapporteringskravet i skolen ikke skal være for omfattende. Lærere og rektorer skal få bruke tiden sin på det de er best til, nemlig god undervisning og ledelse. Derfor har vi sammen med KS satt i gang et felles prosjekt som skal gjennomgå alle krav om rapportering og dokumentasjon på ulike nivåer i skolesektoren. Vi gjennomfører en nasjonal undersøkelse av hvilke administrative og ikke-faglige oppgaver som følger med f.eks. nasjonale prøver, undervisvurdering, spesialundervisning, lokale skjemaer osv., både de som staten har ansvar for, og de som lokal skoleeier har ansvar for. Målet er en opprydding – å fjerne unødig byråkrati, få ned antallet tidstyver og ha det ene viktige målet for øye: Hva bidrar til elevenes læring?

Vi kan ikke fjerne skolens kjerneoppgaver, men vi kan fjerne unødvendig og unyttig dokumentasjon og rapportering som følger med.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:39:05]: Eg vil takke ministeren for svaret.

Det er interessant at ministeren trekk fram resultatene i Osloskolen og seier at Osloelevane presterer betre enn elevar elles i landet. Osloskolen er jo kjent for å ha enormt fokus på testar, å bruke mykje tid på å førebu elevane til testar. Gjennom den disiplineringa der er det ikkje noko overraskande at ein er god på testar.

Heile poenget med mitt innlegg var jo at denne forma for pedagogikk, denne forma for læringsideologi, er heilt på jordet. Vi må leggje opp ein læringspolitikk som legg til rette for det som er ønsket til pedagogane her, ein pedagogikk som fremjar læring, som fremjar den indre motivasjonen. Då er ikkje testar det einaste svaret. Derfor er det interessant å merke seg at ministeren legg så stor vekt på resultatene i Osloskolen at det nesten kunne vere interessant å spørje om han har tenkt å innføre det systemet i heile landet, for han var jo så imponert. Eg meiner verkeleg det er å gå i feil retning.

Til det med testregime: Mitt poeng var rett og slett at når det gjeld Sandefjord og Oslo, som er kommunar som satsar offensivt på bruk av testing, snakkar vi verkeleg om eit testregime. Eg meiner at vi nasjonalt ikkje har eit testregime i den norske skulen. Eg meiner at den ordninga vi har med nasjonale prøvar, er fornuftig, men dette dreier seg rett og slett om den moglegheita enkelte kommunar rundt omkring har til å innføre omfattande testing. Det som eg spesielt trekte opp, var den moglegheita ein har – og som eg meiner er å gå over streken med omsyn til loven – til å innføre testar som går på akkord med opplæringsloven, der ein har ei tretrinnsrangering og skal krysse av for om eleven høyrer til i den boksen, i den boksen eller i den boksen. I alle fall for meg er dette – når ein har tre trinn – ei ganske sterk karaktersetjing av elevane. Når dette gjeld dei yngste elevane, har ein faktisk gått over streken.

Det spesielle her er at den ordninga ein hadde i Sande-

fjord, ikkje var godkjend av nokon. Det var ikkje eit forsøk som blei gjort som var godkjent av departementet; det var noko kommunen berre gjennomførte sjølv. Dersom ein no begynner å gjere eit lite djupdykk inn i Osloskolen, er eg sikker på – eg veit det – at ein vil finne karakterliknande tilstandar også der.

Dersom det er viktig å unngå at ein får karakterliknande tilstandar utan at dette har vore godkjent eller ein har prøvd med ei forsøksordning, meiner eg det bør vere ei veldig alvorleg sak for den ministeren som har ansvar for dette feltet. Så dersom utviklinga er slik at kommunane kan drive på og innføre karakterliknande tilstandar, innføre omfattande testing, og dersom ikkje det liknar på eit testregime, som vi alle bør vere urolege for, har vi antakeleg forlate det som er føremålet i den norske skulen, og som samrøystes blei vedteke av Stortinget for nokre få år sidan.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [11:42:25]: Det å diskutere Osloskolen er en interessant politisk debatt, men når vi diskuterer her, må vi forholde oss til hva som er Stortingets oppgave som storting, og hva som er Kunnskapsdepartementets oppgave som kunnskapsdepartement.

Det er for det første relevant å peke på resultatene rundt de forskjellige skolene. Jeg mener at det er et viktig bakteppe. Det andre er hvilken myndighet staten skal ha. Det er mulig jeg tar feil nå, men jeg tror ikke Osloskolen har innført noen nye tester de siste fem månedene. Vi har ikke endret regelverket på noen måte de siste fem månedene. Det vil si at Oslo kommune bruker den samme muligheten nå som de hadde før stortingsvalget og før regjeringsskiftet. Jeg så at det var politisk uenighet også i forrige periode, men jeg så ingen i Stortinget eller fra den forrige regjering som kom med forslag om at man på en eller annen måte skulle forby kommunene her – eller ha et makstak som var satt nasjonalt på antallet prøver man skulle ha. Grunnen til det er veldig enkel: Vi har sagt at skoleeier har ansvaret for å utvikle sin lokale skole. Og så må de forholde seg til nasjonale rammer. Hvis man mener at de rammene er brutt, må man lage en sak ut av det, og da er riktig vei å gå via Fylkesmannen, vil jeg anta, men utgangspunktet her er at skoleeier har et ansvar. Skoleeier har store muligheter til å forme sin skole slik man ønsker selv. Og uavhengig av hva man måtte mene om de politiske virkemidlene vi bruker i Oslo, er resultatene slik som jeg sa. Resultatene er at i Oslo klarer man å oppnå en større sosial utjevning i skolesystemet sitt enn nesten alle andre fylker i Norge. Det mener jeg også er viktig å ha med seg i denne diskusjonen.

Så er jeg helt enig i at vi er nødt til å ta en kritisk gjennomgang av byråkrati, papirarbeid og tidstyver i skolen. Derfor har jeg lagt fullt trykk på – og denne regjeringen har lagt fullt trykk på det etter at vi kom inn i departementet – at vi skal få ryddet opp. Noe av problemet er at det ikke egentlig er de statlige reguleringene som er den store utfordringen. Veldig mange av tidstyvene og veldig mye av byråkratiet har sitt opphav enten i skoleeier eller lokalt på skolen. Her er vi i gang med en stor kartlegging, og så skal vi se hvordan vi kan klare å følge det opp – naturligvis i samarbeid med skoleeierne, med de ansatte på skolene og

med lærerorganisasjonene, som også er veldig opptatt av dette.

Christian Tynning Bjørnø (A) [11:45:37]: Jeg er glad for at representanten Knag Fylkesnes reiser denne debatten. Vi har tidligere i denne sal diskutert både forsøk med karakterer i barneskolen og andre saker som omhandler vurdering. Da vi diskuterte forsøk med karakterer i barneskolen, var det en debatt der noen av oss prøvde å få fram at vi må ha en kunnskapsbasert tilnærming til hvilke testregimer og vurderingsformer vi har i skolen. Dessuten hadde flere av oss noen uker etterpå spørsmål i spørretimen rundt nettopp vurderingsregimet i Sandefjordskolen, som interpellanten også tar opp. Det var også en sak som fikk mye medieoppmærksomhet – et vurderingsregime som, etter å ha hørt debatten i denne sal etter spørretimen, åpenbart var på kollisjonskurs med det som er intensjonene i denne sal, lovgivers intensjoner.

Debattene om disse sakene både her og utenfor har gjort meg litt bekymret, bekymret for at vi kanskje er i ferd med å utvikle en litt for snever skole, en skole som blir for ensrettet med tanke på det som skal måles og vurderes. Motivasjon og læring henger nøye sammen. Forskning viser at elevvurderingssystemer som er basert på rangering, kan virke demotiverende på læring. Dette var ett av våre hovedargumenter mot innføring av karakterer i barneskolen. Vi skal ikke ta hele denne debatten på nytt, men det er interessant å se at motivasjonen til norske skoleelever faller i ungdomsskolealder.

Jeg er enig med representanten Knag Fylkesnes når han sier at det er på tide å ta en gjennomgang av skjema- og testregimet i norsk skole. Det betyr ikke at vi er imot nasjonale prøver. Det betyr ikke at vi er imot lokalt selvstyre. Men det betyr at vi er bekymret for tendenser som vi ser i norsk skole, bl.a. i Sandefjord, og det må være lov til å ta en diskusjon om hvorvidt det er mulig å begrense den type situasjoner som åpenbart er i strid med det som er intensjonene i denne sal. Det handler om å ta en diskusjon om hva vi skal bruke tiden på i norsk skole, tid som denne våren til de grader har bevist er en knapp ressurs i skolen vår. Og vi kan godt dra fram forskningsrapporter i hytt og pine, men egentlig er det ganske unødvendig, for vi blir aldri enige i den type forskningsdebatter, uansett. La oss heller stille hverandre ett spørsmål: Hva vurderer og tester vi for? Vi tester ikke først og fremst for at VG skal vite om det er den eller den skolen som er best eller dårligst. Vi tester heller ikke først og fremst for at vi på systemnivå skal bli fornøyde. Vi tester fordi vi ønsker at eleven skal lære mest mulig. Vi tester for at læreren skal vite hvilke tiltak han eller hun skal sette inn for at elevene skal lære enda mer. Vi tester for å kunne gi målrettede tilbakemeldinger til elever og foreldre, slik at de vet hvordan de sammen skal jobbe for at læring skal skje. Jeg tror at hvis en stiller 20 lærere på rekke og spør dem om de har kontroll på sine elever og hvilket nivå de er på, vil samtlige lærere svare ja. Jeg tror en får nesten det samme svaret hvis en spør elevene om de vet hvilket nivå de er på i de ulike fagene.

Jeg tror at problemet først og fremst ligger i at lærerne føler at de ikke har kapasitet og tid i sin hverdag – tid til å

veilede og motivere, tid til læring – til å gjøre nok med det de vet, med den kunnskapen de faktisk har om sine elever. Derfor synes jeg spørsmålet til representanten Knag Fylkesnes problematiserer på en god måte det vi mener må stå i fokus, nemlig tid til læring.

Norunn Tveiten Benestad (H) [11:50:17]: Representanten Knag Fylkesnes tar opp to viktige tema i sin interpellasjon.

Det ene går på det han beskriver som et omfattende system for måling i Høyre-styrte kommuners skolesektor, eksemplifisert med Oslo skolen og Sandefjordskolen. Dette har statsråden tatt opp i sitt svarinnlegg til Knag Fylkesnes.

Det er et viktig spørsmål, men vi har litt forskjellig innfallsvinkel til debatten. Vår viktigste oppgave er å sørge for at skolen gir alle elever mulighet til å lykkes. Skal vi ha kunnskap i skolen, må vi ha kunnskap om skolen. Dette er noe Høyre har vært opptatt av over lang tid. Det betyr at vi trenger noen nasjonale rammer, noe kunnskapsministeren har vært inne på. Samtidig må skoleeierne ha frihet til å utvikle skolen lokalt, i tråd med sine behov. Da vil det være mot sin hensikt å detaljstyre sentralt hvilket handlingsrom de skal ha lokalt. Vi må ha tillit til at skoleeierne vil ha en best mulig skole for sine elever.

Det andre, og mer prinsipielle, spørsmålet Knag Fylkesnes reiser, er knyttet til hva som kan gjøres for å fremme en mer kunnskapsbasert og helhetlig form for tilbakemelding i skolen. Det er et viktig spørsmål, men komplisert. Faglitteraturen og debatten i fagmiljøene bekrefter det. Evaluering i skolen er ikke en eksakt vitenskap. Det legges ned mye faglige krefter i å framskaffe kunnskap om ulike evalueringsformer og hvordan de virker, og vi trenger mer kunnskap på dette området.

Vi hadde, som flere har vært inne på, nylig en debatt i denne salen om forsøksordninger i skolen. Da var det bred enighet om ikke å innskrenke hjemmelen for lokalt initierte forsøk. En av styrkene i den norske skolen har nettopp vært at vi har tillatt ordninger og praksis med forsøksordninger utover det som har vært nasjonal politikk. Det kan man også tenke seg når det gjelder ulike evalueringsformer. Men det krever en kultur der dette blir sett på som positivt. Det er ikke lenge siden vi hadde en debatt om karakterer og forsøk med karakterer i 5. klasse – noe som ble kontant avvist av Knag Fylkesnes og hans parti, med en argumentasjon om at dette vet vi nok om. Det er jeg uenig i. Vi kan ikke avvise slike forsøk på generelt grunnlag. Det fremmer ikke ny kunnskap.

Vi vet i dag at god evaluering i skolen ikke bare handler om tall, bokstaver og karakterer, om verbale evalueringsformer skriftlig og muntlig – det handler like mye om den kulturen vi utvikler for evaluering i skolen, om kombinasjoner av ulike evalueringsformer. Evaluering handler om å stille krav, følge opp, dokumentere og ikke minst lage muligheter for endring. Derfor er John Hattie i sin bok «Synlig læring», utgitt av Cappelen Damm i 2013, bl.a. opptatt av læreren som endringsagent. Et av temaene som adresseres i boka, er det å bygge kapasitet og motivasjon for forbedring i skolen – i klasserommet og hos den enkelte

elev. Men skal norsk skole komme videre på dette området, handler det både i fagdebatten og i den politiske debatten om å samle seg om de viktige saksområdene i skolen, altså de sakene som har størst betydning for elevenes læringsmiljø og læringsutbytte. Jeg synes Christian Tynning Bjørnøs spørsmål om hva vi evaluerer for, er sentralt i den sammenhengen. Det vil jeg gjerne ha en debatt om videre.

Bente Thorsen (FrP) [11:54:06]: Først vil jeg takke representanten Knag Fylkesnes for å ha reist en viktig debatt. I representantens interpellasjon blir det vist til en studie bestilt av Kunnskapscenteret for utdanning, og vi blir invitert til å diskutere flere ulike tema. Interpellasjonen går på forsøk med karakterer i skolen, noe som for ikke lenge siden ble grundig diskutert i denne salen, og der stortingsflertallet endte med å slå fast at kommunenes og fylkeskommunenes rett til selvstyre innen skolesektoren ligger fast, og også at stortingsflertallet tar imot forsøksprosjekter i skolene med åpne armer.

Når det gjelder forsøksprosjekt med karakterer i barneskolen, viste statsråden til at det nå arbeides med hvilke kriterier som skal legges til grunn for å få lov til å gjennomføre forsøksprosjekt.

Fremskrittspartiet ser fram til at det etableres forsøk med karakterer i grunnskolen, ikke minst fordi vi vet at mange elever får såkalt karaktersjokk når de kommer på ungdomsskolen, der de jo får karakterer. Vi vet også fra ulike undersøkelser at det er en svak tilbakemeldingskultur i skolen, og at elevene i mange tilfeller ikke får en sann tilbakemelding på sine prestasjoner.

Jeg viser igjen til studien, som har til hensikt å finne ut hva som motiverer elevene. Flere undersøkelser viser at det er viktig at foreldre og lærere har forventninger og er engasjerte og støttende for ungene sine. Samtidig må de passe på ikke å være for ukritisk støttende til det som ungene skal lære.

Med bakgrunn i at vi i norsk skole ikke har erfaring med å gi tallkarakterer sammen med relevante tilbakemeldinger og undervisningsvurdering, ser Fremskrittspartiet fram til forsøksprosjektet, og vi håper at mange skoler vil delta, slik at vi får et godt grunnlag for å måle effekten av karakterer sammen med tilbakemeldinger.

Når det gjelder tester og prøver, mener Fremskrittspartiet at de ikke har noen hensikt dersom resultatene ikke brukes til å bedre kunnskapen til den enkelte elev. Fremskrittspartiet er tilhenger av tester og prøver når de brukes som verktøy for å gi konstruktive og reelle tilbakemeldinger til nytte for den enkelte elevs læring.

Skolen har mange viktige og gode læringsmål. Det aller viktigste i skolen er å lære lesing, skriving og regning. Er ikke det på plass, er det umulig å komme noe videre. For å se om elevene mestrer disse basiskunnskapene, er det faktisk nødvendig med tester, prøver og en konstruktiv tilbakemeldingskultur.

Jeg synes det er positivt at representanten Knag Fylkesnes på vegne av SV, som faktisk har sittet med kunnskapsministeren i åtte år, mener at det nå er på tide å redusere tidstyvene som skjemaveldet i skolen er. Dette er noe som Fremskrittspartiet lenge har ønsket å få gjort noe med, også

i de åtte årene SV satt med kunnskapsministeren. Derfor er vi nå kjempefornøyd med at det er satt i gang et arbeid for å kartlegge hvilke tester, skjemaer og prøver som bidrar til en bedre skole.

Fremskrittspartiet vil ha en mer kunnskapsbasert og helhetlig tilbakemeldingskultur i skolen. Derfor støtter vi ulike forsøk i skolen, og derfor ønsker vi å styrke etter- og videreutdanning, inkludert å øke lærernes kompetanse i klasseledelse. Studien som Knag Fylkesnes viser til, peker på at dette vil ha stor betydning for elevenes utbytte. I et intervju på nettstedet forskning.no sier professor Terje Manger ved Universitetet i Bergen at forskningen viser at et er viktig med tester:

«Testene gir motivasjon til enkelte elever. Tester er også viktig for å måle skolefaglig framgang og elevens utvikling. Likevel må man, samtidig som en bruker slike tester, legge vekt på å gi elevene tilbakemelding på egen framgang underveis i læringen. På den måten kan eleven få mulighet til å utvikle seg ut fra sitt eget nivå.»

Samtidig advarer han mot et sterkt testregime som ensidig fokuserer på karakterer, da det svekker motivasjonen til både de svake og de kreative elevene. Den advarselen slutter Fremskrittspartiet seg til.

Anders Tyvand (KrF) [11:58:55]: Jeg vil også få takke interpellanten for å reise en viktig debatt. Jeg deler hans bekymring for at det kan bli for mye testing og måling i skolen. Det er klart det er viktig å ha kunnskap om hva som foregår i skolen, og også om kvaliteten på innholdet i skolen. Men det er like viktig at målingen og testingen får lov til å forbli et verktøy, og at ikke disse ulike testene får bli den eneste premissleverandøren for hvordan vi skal utvikle skolen vår i framtiden.

Hvis målet ene og alene var å score så høyt som mulig på PISA-testen, tror jeg vi kunne klart det med ganske enkle virkemidler, men da hadde vi risikert å miste mye verdifullt på veien. Det er også viktig å huske at disse testene ikke gir et helhetlig bilde av hva som foregår i skolen.

Samtidig er det viktig at elever og foreldre får tilbakemelding underveis, men her er jeg enig med interpellanten i at karakterer i barneskolen ikke er rett måte å gjøre det på. Jeg er derfor veldig glad for at statsråden er så tydelig på at det ikke er aktuelt for regjeringen å innføre karakterer i barneskolen i løpet av denne perioden.

Statsråden sier «alt med måte» når han snakker om måling, og han erkjenner at det er i overkant mange skjemaer i skolen. Men nå er det ikke bare elevene som skal testes og evalueres. Nå skal også undervisningen og lærernes innsats i klasserommet evalueres. Til Elevtinget i 2014 ga statsråden løfter om at elevene i den videregående skolen skal få rett til å evaluere undervisningen. Jeg mener dette innebærer en innføring av enda mer testing og måling i skolen. Jeg mener det innebærer at vi undergraver tilliten til lærerne som profesjonelle yrkesutøvere når vi overlater evalueringen til 16–18 år gamle elever, og jeg mener utvilsomt at det vil bidra til å innføre enda flere skjemaer i den norske skolen. Jeg har tillit til at lærere og skoleledere klarer å ta riktige faglige vurderinger, og at de har den

kunnskapen og kompetansen som skal til for å tilrettelegge undervisningen på en best mulig måte. Det er ikke nødvendigvis sånn at de lærerne som klarer å gjøre seg mest populære hos elevene, er de beste lærerne.

Jeg har også tillit til at lærerne klarer å gi elever og foreldre tilbakemelding underveis uten å bruke karakterer eller karakterlignende målinger for barna i barneskolen. Men det forutsetter altså at lærerne får tid til å være lærere. Da må vi jobbe for å begrense skjemaveldet og ikke gjøre det enda større. Derfor mener jeg at det å innføre en rett til undervisningsevaluering i den videregående skolen er en dårlig idé, og derfor er jeg glad for at statsråden deler det virkelighetsbildet både interpellanten og jeg har av at det er i overkant mye skjemaer og i overkant mye testing i norsk skole i dag.

Ivar Odnes (Sp) [12:03:37]: Lat meg først få takka interpellanten, Knag Fylkesnes, for å fremja denne interpellasjonen, slik at Stortinget får anledning til å debattera målstyring og bruk av attendemelding i skulen.

For ikkje så mange veker sidan hadde vi ein tilsvarande runde i spørjetimen, der underteikna og fleire andre representantar stilte spørsmål rundt den utviklinga vi ser grip om seg i skulen, med utgangspunkt i situasjonen i Sandefjord kommune. Dessverre er ikkje Sandefjord eineståande i sin iver etter å vega og måla i eit slikt omfang som tidlegare har vore tala om frå denne talarstolen.

Vi har over fleire år sett aukande målstyring i skulen, som i offentleg sektor elles. Ut frå attendemeldingar frå fortvila foreldre og ikkje minst lærarar er det god grunn til å sjå kritisk på denne utviklinga. Poenget med målstyring er å kvalitetssjekka undervisninga og forsikra seg om at dei måla som er sette for skulen, faktisk vert oppnådde. Men er det det som skjer i verkelegheita? Magnus Marsdal har som kjent teke for seg situasjonen i Oslo skulen og konkluderer med at høgrekraftene er i ferd med å utvikla ein skule med større forskjellar, og at ein prioriterer det som gjev best utslag i måleinstrumentet. Den skulen som dåverande kunnskapsbyrå i Oslo, Torger Ødegaard, brende for, enda opp som ein fasadeskule og ikkje ein kunnskapsskule, hevdar han.

Vi veit at målstyring verkar i mange samanhengar, men at det òg har sine biverknader. Det som vert målt, er det som får merksemd, det som ikkje vert målt, vert nedprioritert. Denne bekymringa er det fleire som deler, bl.a. den anerkjende skuleforskaren Peder Haug, som åtvarar mot testhysteriet i skulen. Om ein les resultatane av slike testar med for sterk lupe, er det ein fare for at resultatet vert overdimensjonert, og ein kan frykta for at alle prøvene og testane elevane må gjennom, fører til at skulane vert meir opptekne av gode testresultat enn av god undervisning.

Det store handlingsrommet som Kunnskapsløftet skulle gje, og den tilliten som læraren vert vist gjennom styring i stort, er i realiteten kraftig stramma inn av det nye testregimet. Fridomens pris er at myndighetene i større grad evaluerer om målet er nådd, i eit forsøk på å sjekka kvaliteten, men summen av og innretninga på kvalitetssystemet er etter Senterpartiets oppfatning ikkje kvalitetstesta.

For kva er det som har skjedd? Vi har fått eit heilt

konglomerat av evalueringsordningar på alle nivå. Stikkord er nasjonale prøver, nasjonale kartleggingsprøver, lokale kartleggingsprøver, detaljerte undervegsvurderingar, eksamen og Fylkesmannens tilsyn på sentralt nivå. I tillegg kjem eit utal av strategiplanar, leiarkontraktar, målstyringssystem og vurderingsordningar på kommunalt og fylkeskommunalt nivå, for ikkje å snakka om dei internasjonale testane som måler elevane våre år om anna. Er det slik at vi har mista kontrollen på kontrollsystemet? Det er iallfall all grunn til å retta eit kritisk blikk på totaliteten og undersøka effekten og nytta av dette målingssystemet.

Ein omfattande testkultur får ikkje mykje støtte i den systematiske litteraturgjennomgangen som òg representanten viser til. Det same gjeld bruk av karakterar på barnetrinnet, som enkelte Høyre-styrte kommunar varslar ynske om å starta forsøk på. Forskinga viser at bruk av karakterar i læringssamheng har avgrensa verdi – ja i nokre tilfelle kan bruk av karakterar faktisk hindra læring ved å verka demotiverande for elevane, særleg dei fagleg svakaste. Dei elevane som heng etter i den faglege utviklinga, har behov for tydelege og jamlege attendemeldingar som gjev dei god informasjon om kva dei meistarar, og kva som skal til for å meistra betre. Det er slike attendemeldingar som bidreg til å auka elevane sitt læringsutbytte. Elevar som strever fagleg, vil ofte utvikla eit negativt syn på eiga evne til å læra. Derfor er kvaliteten på dei faglege attendemeldingane til desse elevane særleg viktig.

Senterpartiet er tilhengjar av ein kunnskapsbasert kunnskapspolitikk og vil lytta til forskarar og lærarar. Elevane skal ha ei tydeleg, jamleg og systematisk undervegsvurdering, men ikkje i den forma som er vald i Sandefjord, der læreplanmålet er brote ned i detalj og overført til eit skjema på 65 forskjellige måleområde. Alt med måte, sa statsråden her. Den meininga deler Senterpartiet. Skal skulen formidla kunnskap, må vi vera trygge på at tidsbruk og attendemelding fremjar læring og motivasjon.

Iselin Nybø (V) [12:08:46]: Først vil jeg også takke interpellanten for å ta opp et viktig spørsmål og gi oss anledning til å diskutere det her i Stortinget.

Venstre har vært tydelig på at vi er imot karakterer i barneskolen. Det er, som også interpellanten sier, fordi forskning viser at det ikke har den ønskede effekten blant de yngre elevene og spesielt ikke blant dem som sliter litt mer enn andre på skolen. Dette er en diskusjon vi allerede har hatt, og jeg er glad for at statsråden har vært tydelig på at det ikke er aktuelt å innføre karakterer i barneskolen. Jeg skal derfor ikke dra opp igjen hele den diskusjonen på nytt, men det med vurdering er viktig i læringsøymed. Det sier også interpellanten, at vurdering knyttet til læring er viktig som en del av undervisningen og således en veldig viktig del av en lærers jobb.

Så trekker interpellanten fram to Høyre-styrte kommuner og bruker to eksempler derfra.

Hvis definisjonen på det å være en Høyre-styrt kommune er at man har en Høyre-ordfører, er jeg også fra en Høyre-styrt kommune, Stavanger kommune. Men der har vi gått motsatt vei. Der sa vi at ja, vi har noen sentrale tester som er pålagt oss å gjennomføre, men så har vi faktisk

også opp gjennom årene vedtatt at vi skal ha en del lokale tester.

Vi fikk mye tilbakemelding på at det er for mye testing, det er for mye byråkrati i skolen, så hva gjør vi med det, tenkte vi. Da bestemte vi politisk at fra nå av skal vi ikke ha noen lokalt bestemte tester. Det betyr ikke at ikke skolene selv skal få lov å ha dem, hvis de ser nytten av dem, men fra politisk hold skal det ikke være pålegg om å ha lokale tester.

Selv om vi gjorde det, er det dessverre ikke sånn at lærerne der ute opplevde at den administrative byrden, eller testbyrden, ble lettere. Vi får tilbakemeldinger fra Stavanger, men også fra andre kommuner i landet om at det er mye tester, og ikke minst at det er mye byråkrati. Derfor er testregimet bare en liten del av en mye større debatt, byråkratiseringsdebatten.

Vi i Venstre har vært veldig opptatt av at vi må få ned byråkratiet. Dessverre får vi tilbakemeldinger om at det tvert imot har økt de siste årene, når SV har hatt kunnskapsministeren. Vi har vært tydelige på at vi må sette oss noen mål for hva vi ønsker å redusere. Vi kan f.eks. si at vi skal redusere det administrative byråkratiet vårt med 25 pst. i skolen og så begynne å jobbe derfra og kutte på det som vi ikke trenger. Jeg er glad for at statsråden tar tak i dette og vil se på hvor vi kan kutte i den totale administrative byrden. Jeg vil også oppfordre statsråden til å være konkret i de målene som man ønsker å oppnå, så vi faktisk får en reduksjon i byråkratiet vårt.

Men det handler også om andre ting. Det handler om å avlaste lærerne, sånn at de kan få tid til å gjøre den jobben det er å være lærer, bl.a. å evaluere og gi tilbakemeldinger til elevene sine. Det handler f.eks. om flere helsesøstre, så man kan være lærer istedenfor helsesøster. Det handler om å få inn administrativt personell, som kan ta seg av de administrative oppgavene, sånn at lærerne kan få tid til å være med elevene sine. Så dette er en liten debatt i en veldig stor debatt.

Det som jeg også synes er viktig når vi har denne debatten, er at vi viser lærerne tillit – tillit til at de vet hvordan de skal undervise elevene sine, og at de vet hvordan de skal gi tilbakemeldinger som gir elevene inspirasjon og noe å strekke seg etter, sånn at de hele veien utvikler seg og blir bedre. Den tilliten må vi vise sentralt, men vi må også ha den lokalt.

Når vi i Stavanger politisk kuttet lokale tester, sa vi allikevel at hvis det er lærere der ute, hvis det er rektorer der ute, som mener at det er nødvendig å ha en lesetest for å kartlegge hvor elevene ligger, for å bruke den testen til å se hva de skal gjøre videre for at elevene skal bli bedre, hvis det er behov for det på den enkelte skole, må vi ha tillit til at de trenger den testen, og lar dem få lov til å gjøre det.

Når vi står og diskuterer dette, må vi alltid huske på at det er læreren som vet best hvor skoen trykker. De møter elevene sine hver eneste dag og ser hvilket behov de har for å komme seg videre og for å bli bedre. Da må vi faktisk våge å gi dem den tilliten.

Henrik Asheim (H) [12:13:53]: Jeg vil også begynne med å takke interpellanten for å løfte en interessant debatt.

Dette er en debatt som jeg ikke tror vi skal være redde for å ta. Men det er også ganske interessant å se hvordan norsk skole og skoledebatten kan svinge litt som en pendel.

Man husker at man på begynnelsen av 2000-tallet oppdaget at norsk skole ikke var god. Man hadde trodd i veldig mange år at norsk skole var god, fordi vi brukte mest i verden, og fordi vi hadde scoret godt på undersøkelser tidligere. Det tydet derfor på at norsk skole var god. Da det kom internasjonale undersøkelser som avdekket det motsatte, fikk man det man kalte for et PISA-sjokk i Norge. Det skapte en svær debatt. Men noe av det som det avdekket, var også at vi ikke ante hvordan det sto til, og det var ganske alvorlig.

Derfor fikk man de nasjonale prøvene, til høylytte protester fra representanten Knag Fylkesnes' parti. Derfor fikk man også en del lokale prøver. For eksempel innførte man i Oslo noe som man kalte for Oslo-prøven. Det Oslo-prøven gjorde, var f.eks. å avdekke på en barneskole at 70 pst. av elevene lå under kritisk grense i lesing. Hva kunne da bystyret i Oslo gjøre? Jo, da kunne de sette inn de ressursene som trengtes for å løfte den skolen. Og to år etterpå var det bare 17 pst. av elevene på denne skolen som scoret under kritisk grense.

Jeg er også veldig opptatt av å bekjempe tidstyver i skolen. Jeg er også veldig opptatt av at man ikke skal ha for mye byråkrati. Men man må ikke blande det med at også skoleeier og foreldre har krav på informasjon om hvordan det står til.

Så viser interpellanten til, som det står i interpellasjonen, «en lang rekke tester». Vel, skal vi diskutere dette mener jeg at man faktisk må være litt konkret. Hvilke Oslo-tester er det representanten Knag Fylkesnes mener at kunnskapsministeren skal forby?

Til neste år er det kommunevalg i Oslo. Da kan Arbeiderpartiet, SV, Miljøpartiet De Grønne eller hvem det måtte være, gå til valg på å kaste byrådet og da gå til valg på også å forandre Osloskolen og si hvilke tester man skal fjerne, hvilke undersøkelser som skal bort hvis de overtar makten. Det gjorde de også i 2011 – da gikk de til valg på å snu opp ned på Osloskolen, men velgerne avviste det. Lokalt i valgkampen neste år vil man i alle kommuner kunne drive valgkamp på hvilke tester man skal fjerne.

Det som skjer i Osloskolen f.eks., og som har blitt trukket frem av representanten Krag Fylkesnes' parti som byråkrati, er at foreldrene i barneskolen får vite hvordan barna deres ligger an i fag, om de enten er underveis eller mestrer faget. Skal man ha en skolepolitikk som er kunnskapsbasert, må man også ha kunnskap om den skolen man diskuterer, ikke bare på lærerværelset, men også rundt kjøkkenbordet hjemme, og også i bystyre- og kommunestyresalen.

Det regelverket som kunnskapsministeren i dag styrer på, er nøyaktig det samme regelverket som den forrige regjeringen styrte på. Det betyr at det ikke er skjedd noen forandring i politikken på dette området siden det ble regjeringskifte. Spørsmålet er da om det er noe som SV etter hvert vil ta initiativ til å gjøre noe med.

Helt til slutt vil jeg bare si at vi skal lytte mer, tror jeg, enn det vi har gjort, til lærerne i skolen også i disse tingene.

Hvis lærerne oppgir at det er undersøkelser og tester som ikke har hensikt, og som ikke brukes til å få mer informasjon om skolen og mer kunnskap inn i skolen, er det tester som man bør diskutere. Men det er fortsatt litt uklart hvilke tester det er representanten Knag Fylkesnes vil ha bort, og hvilke tester det er han mener at kunnskapsministeren nasjonalt skal fjerne fra det lokale selvstyret. Jeg vil anbefale både SV, Arbeiderpartiet og andre partier som ønsker å overta makten i Oslo etter valget, å gå til valg på det i 2015 istedenfor å foreslå at kunnskapsministeren skal rydde opp i det før valget.

Kjersti Toppe (Sp) [12:18:01]: Takk til interpellanten for å fremja ein veldig viktig debatt.

Utgangspunktet for debatten er at mange lærarar seier at dei bruker for mykje tid på testing og dokumentasjon av elevvurdering. Det vert frå statsråden sagt at det berre har gått fem månader, og at dette ikkje er eit nytt problem, og det er for så vidt sant. For dette òg var eit område som den raud-grøne regjeringa var veldig opptatt av. Tidsbrukutvalet vart nedsett i 2008, rapporten kom i 2009, og dette vart følgt opp gjennom ei eiga stortingsmelding, Tid til læring, nettopp for å få ned tidstjuveriet i skulen.

Spørsmålet er kva som skal til for å få ei meir effektiv utnytting av lærarane si tid. Tidsbrukutvalet kom med ei rekkje anbefalinger til både sentralt og lokalt nivå, og mandatet deira var å fremja tiltak for å avbyråkratisera skulen og sikra at tidsbruken vart retta mot undervisning og læring.

I statsråden sitt svar her i dag vert det understreka at det er grenser for kva han som statsråd kan gå inn og detaljstyra, og at lokaldemokratiet må ha sine konsekvensar. Eg meiner at han brukte mykje tid i innlegget sitt på å bagatellisera eige ansvar for oppfølging av stortingsmeldinga. Det vert vist til det lokale sjølvstyret, og så vert det sagt at det skal skje ei kartlegging saman med KS. Det siste er jo positivt. Senterpartiet er ein varm forsvarar av det lokale sjølvstyret og lokaldemokratiet, men ein skal vakta seg vel for å gjera lokaldemokratiet til ei dårleg unnskyldning.

Eg synest det er ei flott ordning vi har i Noreg, der vi har ein kunnskapsminister som har det overordna ansvaret for korleis skulen i Noreg skal og bør og må utvikla seg. Dersom ein meiner at det går i feil retning, at det vert for mykje testing, og at lærarane ikkje får gjort jobben sin, må ein òg ta ansvar nasjonalt.

Det er òg eit lite paradoks at både Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre reiste kritikk mot den raud-grøne regjeringa då ein behandla stortingsmeldinga, for at vi la for stor vekt på det lokale nivå og for lite på det nasjonale nivå når det gjaldt ansvaret for tidstjuveriet i skulen. I ein merknad til stortingsmeldinga sa Framstegspartiet, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre at

«hovedutfordringen i forhold til tidstyvene i skolen – (...) – ikke primært ligger på lokalt nivå, men at staten har et hovedansvar i denne sammenheng».

Det som er viktig, er at vi må gi lærarane større fri-dom og ha meir tiltru til deira pedagogiske vurdering og til at dei sjølve finn ut kva som er gode arbeidsmåtar, vurderingsrutinar, rutinar for dokumentasjon osv.

Statsråden har rett i at det skal vera ein balanse mellom det som vert kalla eit målehysteri, og det som er nødvendig, støttande kartlegging for å sikra ei god og tilrettelagd undervisning. Men dersom ein meiner at det er for mange testar, må ein gjera noko med det. Då Tidsbrukutvalet la fram si innstilling, foreslo dei at det måtte koma tydelege krav til kartlegging og dokumentasjon, og at skuleeigar bør vera tilbakehalden med lokale krav til kartlegging og dokumentasjon utover forskriftene i opplæringslova. Det er dette som er viktig. Når statsråden seier at han skal kartleggja omfanget saman med KS, må han kartleggja omfanget av kor mange kommunar som går utover forskriftene, og han må vurdere å gjera noko med det. Dette følgde ikkje regjeringa opp frå Tidsbrukutvalet, men det er denne diskusjonen som no kjem tilbake igjen til Stortinget.

Heilt til slutt: Eg er heilt imot karakterar i barneskulen. Eg tvilar på om det bør vera ein del av forsøksordninga i skulen ut frå mandatet for kva som kan vera eit forsøk i skulen. Dersom det vert innført, må foreldra kunna søkja om fritak for sitt barn. Så er det jo sånn at mange av prøvene inneber karakterliknande vurderingar. Vi veit om barnet vårt er på a-, b- eller c-nivå på nasjonale prøver. Eg har fått tilbakemelding om at mitt barn er over eller under gjennomsnittet. Eg er ikkje interessert i å høyra om det, eg vil høyra om utviklinga i forhold til dei sjølve, ikkje korleis dei ligg an i forhold til eit snitt i klassen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [12:23:21]: Eg vil først takke for mange gode innlegg i debatten. Veldig mykje av det som har blitt sagt, kan eg også slutte meg til.

Tid er ein gjennomgangstone i denne debatten. Det var dåverande kunnskapsminister Bård Vegar Solhjell som sette ned tidstjuvprosjektet som leia til Tidsbrukutvalet, som Kristin Halvorsen overtok, og som no blir ført vidare av den noverande ministeren, og som er varsla skal kome i løpet av desember i år. Då reknar eg med at vi får ein stor debatt i løpet av neste vår. Derfor heldt eg den saka unna denne gongen. Vi er alle imot byråkrati og styringssystem, og så kan vi diskutere graden av kor imot det vi er. Eg er i alle fall enormt imot det.

Så er det noko som har vore litt skeivt i denne debatten. Aktualiteten her er Sandefjord-opprøret. Der reagerte lærarane fordi dei opplevde at dei gav karakterar til elevane, at dei sette dei i bås, og at dette ikkje var læringsfremjande. Dette er nytt. Eg har også høyrte frå mitt eige heimfylke, frå min eigen by, Tromsø – for under fem månader sidan – at forsøk på den type initiativ i skulen har skjedd også der. Eg får også meldingar frå foreldre i skulen i Oslo om det same. Dette er nytt. Da synest eg det er ganske passivt av ministeren å seie at regelverket var det same for eit halvt år sidan, så kvifor skal ein reagere no?

Vi driv på med å kartleggje dette i mitt eige parti, og det er grunn til å tru at det no er ei eskalering i karakterliknande tilstandar i norsk skule, og forsøk som det ikkje har vore søkt godkjenning av. Det er det grunn til å ta på alvor. Sjølv om ein er imot opplæringsloven, som set klare grenser for kor ein skal begynne med karakterar, bør ein i alle fall som minister følgje loven og sørge for at det finst eit kontrollsystem, som Ivar Odnas var

inne på, som kan følge dette opp. Det må vere minstemålet.

Så er eg veldig glad for at ikkje alle Høgre-styrte kommunar er slik, m.a. har Stavanger gått nye vegar. Det synest eg er flott, og det nyanserer diskusjonen. Men det er ikkje til å stikke under stol at det spesielt er i Høgre-styrte kommunar at denne drivkrafta er sterkast. Og det er jo ikkje overraskande. Det er berre å sjå i programmet til Høgre, så ser ein det.

Så stiller representanten Asheim spørsmålet: Kva prøver? Eg kan berre rett og slett seie alle dei prøvene som set små barn i bås. Begynn med å fjerne dei. Kartlegg dei, finn dei, fjern dei, for det er rett og slett ikkje tillate etter dagens lov.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:26:31]: Jeg vil si tusen takk for en spennende og interessant debatt. Det er bra å se at mange er opptatt av at vi ikke skal ha for mye detaljstyring i skolen. Det er jeg helt enig i. Derfor er vi også i gang med å følge opp det arbeidet skikkelig.

Så er det to ting jeg har lyst til å kommentere. Det ene er undervisningsvurdering. Skoleeier har en plikt til å vurdere undervisningen. Det vi har foreslått, er at elevene skal tas med på den undervisningsvurderingen. Jeg synes det er helt naturlig at man spør elevene om råd når man skal vurdere undervisningen. Og vi har gjort det på en måte som skal unngå at vi lager et nytt sentralt skjema. Vi har sagt at på skolen må man sørge for at elevene er med på å vurdere læringsmiljø og undervisning – vi skjemper inn forskriften litt der – men så skal skolene få lov til å finne egne måter å gjøre det på, så man kan gjøre det slik det er best lokalt.

Det andre er det representanten Fylkesnes sa om at man kunne starte med alle prøver som satte elever i bås. Jeg er litt usikker på hva det betyr. La meg ta et eksempel: Vi har i dag kartleggingsprøver i 1., 2. og 3. klasse. Disse kartleggingsprøvene er der fordi vi skal oppdage hvilke elever som trenger ekstra hjelp og oppfølging. Så kan man selvfølgelig vri på det gjennom et retorisk grep og si at det er å sette elever i bås. Vel, for meg er det et ganske viktig virkemiddel for å kunne tilpasse undervisningen til dem som trenger skolen aller mest, til dem som trenger ekstra støtte i leseopplæringen, til dem som skal knekke en matematikkode. Det er jeg for. Det mener jeg er viktig. Vi må ikke havne i den grøfta at vi diskuterer måling, veiing og telling uten å ha med oss det aller viktigste, nemlig en kunnskaps-skole som lærer barna det de skal. Det er den viktigste investeringen vi kan gjøre med hensyn til både sosial utjevning og konkurransekraft for Norge, og for den enkelte, at man skal ha de mulighetene som vi ønsker at man skal ha for resten av livet.

Presidenten: Debatten i sak nr. 2 er avsluttet.

Sak nr. 3 [12:28:49]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU)

nr. 1288/2013 om programmet «ERASMUS+» (Innst. 153 S (2013–2014), jf. Prop. 43 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sivert Haugen Bjørnstad (FrP) [12:29:44] (ordfører for saken): Selv for en representant uten overdreven stor tro på eller tillit til Den europeiske union er det en glede å kunne legge fram denne saken på vegne av en enstemmig og samstemt komité. Jeg er også glad for at vi har behandlet denne saken så raskt som vi har gjort, og før avgjørelse er tatt i EØS-komiteen, sånn at vi kan bli fullverdige medlemmer så tidlig som mulig, og delta i første runde – hvor de første midlene deles ut 3. juni.

Erasmus+, som er EUs program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett, ble formelt vedtatt av EU i desember i fjor, og programmet skal vare fra 1. januar i år til utgangen av 2020. Det nye programmet skal samle de tidligere utdanningsprogrammene, ungdomsprogrammet og en ny idrettskomponent for å fremme et helhetlig perspektiv. I tillegg har programmet noen nye komponenter knyttet til tredjelandsamarbeid.

Det er ingen automatikk i at vi skal delta i sånne programmer. For det første må vi føle at vi får noe igjen for de ca. 3,3 mrd. kr vi betaler i kontingent i løpet av perioden. For det andre må det åpne dører som ikke ville ha blitt åpnet uten deltagelse.

En av grunnene til at vi enstemmig slutter oss til proposisjonen, er resultatene fra forrige runde og forrige program. Samarbeid og kontakt på tvers av landegrensene er viktig for kvaliteten i norsk utdanning og i norsk forskning, som vi skal diskutere om litt. Handlingsprogrammet for livslang læring, LLP, har vært avgjørende for oppfyllelsen av mange av målene knyttet til internasjonalisering de siste årene. Over 40 000 norske lærere, elever, lærlinger, studenter og andre har hatt opphold i et annet europeisk land, og enda flere har deltatt i prosjektsamarbeid. Deltagere fra Europa har også vært i Norge eller samarbeidet med norske prosjektpartnere. Dette bygger verdifulle nettverk og gir den enkelte viktig kompetanse.

7 000 studenter og 2 750 lærere og ansatte i høyere utdanning har reist ut. Hele 18 500 utenlandske studenter har kommet til Norge på inngående stipend, og tallet er økende – heldigvis.

Etter- og videreutdanning av lærere har vært og vil også være en viktig del av programmet. Det bidrar til faglig utvikling, endrede arbeidsmetoder, og det har bidratt til å åpne dører til nye faglige nettverk og profesjonsfelleskap.

Hovedformålet til programmet, selve ledestjernen, er at det skal bidra til en kunnskapsbasert økonomi i EU, bl.a. gjennom å skape et solid grunnlag for innovasjon i samfunnet og styrke partnerskap mellom utdanningssektoren, ungdomsarbeidet og arbeidslivet. Programmet skal bidra til økt kultur- og språkforståelse, toleranse og respekt for andre mennesker og kulturer.

En av de viktigste endringene fra tidligere programmer er – i alle fall synes undertegnede det – at utdanningsinstitusjonene i større grad skal bidra til å fremme innovasjon, entreprenørskap, vekst og sysselsetting. Det er og blir avgjørende for at Europa og vi kommer oss opp av en hengemyr man har vært i de siste årene.

Når det kommer til selve programstrukturen, er denne delt inn i tre ulike hovedtiltak: læringsmobilitet, samarbeid for innovasjon og «god praksis» og støtte til politikkutvikling og reform. I Erasmus+ vil utdanningstiltakene utgjøre den klart største andelen av budsjettet, med mer enn 77 pst. av midlene – med aller mest støtte til høyere utdanning. Ungdomsaktivitetene får 10 pst. og idrett 1,8 pst.

I Norge vil Senter for internasjonalisering av utdanning forvalte hoveddelen av programmet, mens Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet vil forvalte den delen av programmet som har sektornavnet Aktiv Ungdom.

Erasmus+ er et gode for Norge. Samarbeid på tvers av landegrensener er ikke bare viktig, det er avgjørende for at Europa og vi skal klare å realisere kunnskapssamfunnet, og for at vi skal klare å skape den kunnskapsøkonomien vi alle er enige om at vi bør ha.

Når nasjonale mål går hånd i hånd med internasjonale mål, klarer vi å få de beste resultatene. Det håper og tror jeg – og vi – på også her.

Martin Henriksen (A) [12:34:45]: Det vil være direkte misvisende å påstå at denne debatten og voteringen i denne saken er en «cliffhanger», altså en historie med dramatisk og spenningsfylt slutt. I denne saken er alle partier enige – og det er bra.

Norge blir stadig mer avhengig av kontakten med verden rundt oss. Når ungdom, studenter og lærere knytter kontakter, mestrer andre språk bedre og utvider sin horisont, står vi bedre rustet i den internasjonale konkurransen.

At Norge deltar aktivt i europeisk samarbeid, gir den enkelte flere muligheter, og det er en styrke for Norge. Nøkkelen er at norske institusjoner og norsk næringsliv selv er på banen og bruker mulighetene Erasmus gir.

Resultatene siden 2007 tyder på at de har gjort det, og at programmene har effekt. Som også saksordføreren viste til, har over 40 000 norske lærere, elever, lærlinger og studenter bare gjennom handlingsprogrammet for livslang læring hatt opphold i et annet land i Europa. 7 000 studenter har reist på utveksling. 2 750 lærere og ansatte har reist ut, og det har kommet mange utenlandske studenter til Norge. På toppen av dette kommer det også andre programmer.

Det er en styrke for norsk utdanning og idrett at det er enighet om at vi skal delta aktivt i slike programmer. Det er også en styrke at partiene mener man skal inn på et tid-

lig tidspunkt for å sikre at man får best mulig utbytte av Erasmus-programmet.

I lys av denne vårens raushetsdebatt vil jeg derfor avslutte med å rose saksordføreren. Jeg skal ikke dele ut hjertes eller «smilies» – det sømmer seg ikke i en stortingsdebatt – men jeg vil bare berømme sakens ordfører, som på forbilledlig vis har bygd bro internt i komiteen og unngått de uenigheter og stridigheter som kunne ha oppstått, slik at vi i dag kan stå samlet, til beste for land og folk.

Presidenten: Neste og sist innregnede taler er statsråd Torbjørn Røe Isaksen.

Vi får håpe idyllen varer!

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [12:37:03]: Det er fristende å si «likes» – men det skal jeg ikke gjøre.

Jeg vil takke Stortinget og ikke minst komiteen for at vi hastebehandler denne saken. Det er veldig viktig, for det innebærer – gitt behandlingen også i EØS-komiteen – at norske søkere kan delta i de første utlysningene av midler 3. juni.

Jeg skal ikke bruke tid på å gå gjennom alle fordelene med Erasmus+ og det nye styrkede Erasmus+, men jeg har lyst til å si et par ord om hva som er oppfølgingen videre. Når vi tar på oss en slik forpliktelse som dette er, og vi deltar i et program, forutsetter det selvfølgelig også at vi har en aktiv politikk for å gjøre det kjent og for å spre informasjon om det rundt i institusjonene. Vi må ha et grundig informasjonsarbeid i hele landet. Senter for internasjonalisering av utdanning forvalter den delen av programmet som omhandler utdanning og idrett – opp mot 90 pst. av programmet. De er allerede godt i gang med informasjonsarbeid og seminarer rundt omkring i landet.

Jeg har også bedt Siv Jensen om regelmessig og gjennomgående å analysere den norske deltagelsen og effekten denne har, slik at vi kan få god statistikk og ha et godt kunnskapsgrunnlag om den norske deltagelsen som utgangspunkt for videreutvikling av politikken på området.

Det er også viktig å oppfordre institusjonene til å benytte seg av mulighetene som ligger i programmet, kanskje særlig i de strategiske partnerskapene og kunnskapsalliansene, som også vil bli lyst ut sentralt. Det er viktig at vi sørger for god retur på de midlene.

Vi må også ha klare ambisjoner om at flere skal bruke programmet. Universiteter, høyskoler, skoler og ungdomsorganisasjoner må sørge for å utnytte de mulighetene som ligger i Erasmus+, og flere enn i dag må benytte seg av programmet, sånn at vi får full uttelling for den økte kontingenten.

Til slutt: Det vil også komme utlysninger som gir programlandene – også Norge – mulighet til å delta i politikkutviklingsprosjekter på myndighetsnivå, f.eks. når det gjelder lærlinger. Her har regjeringen en ambisjon om at vi må bli enda flinkere til å delta, også på myndighetsnivå, f.eks. gjennom Vox og Utdanningsdirektoratet.

K e n n e t h S v e n d s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:39:40]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 1291/2013 om opprettelse av Horisont 2020 – rammeprogrammet for forskning og innovasjon (2014–2020) (Innst. 154 S (2013–2014), jf. Prop. 51 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kristin Vinje (H) [12:40:37] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for godt og effektivt samarbeid i denne viktige saken. Det er ikke gitt at en EU-debatt i Stortinget får full tilslutning, men når det gjelder forskningssamarbeid gjennom EUs rammeprogram, er det heldigvis enstemmighet.

I denne saken, som handler om å gi samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen om forordning nr. 1291/2013 i EU, om opprettelse av Horisont 2020 – rammeprogrammet for forskning og innovasjon, er alle partiene helt enige.

Det handler med andre ord om at vi med denne saken fullt og helt slutter oss til EUs åttende rammeprogram for forskning. Vi mener at norsk deltakelse i EUs rammeprogram Horisont 2020 vil bidra til å gi norske forskningsmiljøer og bedrifter tilgang til relevant kunnskap og nettverk med internasjonale forskere og institusjoner.

Norge har helt siden 1980-tallet deltatt i EUs rammeprogrammer for forskning og teknologisk utvikling, og siden 1994 har vi deltatt fullt ut på grunnlag av EØS-avtalen. På vegne av komiteen vil jeg understreke at vi mener deltakelse av denne typen programmer har stor betydning for norsk forskning, og vi mener det er en selvfølge at Norge skal delta i Horisont 2020.

På vegne av regjeringspartiene vil jeg si at det står nedfelt i regjeringplattformen at vi skal arbeide for, og stimulere til, økt internasjonalisering av forskningen, eksempelvis gjennom deltakelse i EUs rammeprogrammer.

Og hvorfor har vi sagt det?

Et av regjeringens aller viktigste prosjekter er å gjennomføre en stor satsing på kunnskap. Det er fordi kunnskap er avgjørende for å styrke norsk konkurransekraft og bygge landet for fremtiden. En kraftig satsing på forskning, gjennom både offentlig og privat sektor, vil legge

grunnlaget for fremtidens arbeidsplasser i en globalisert verden.

En av hovedprioriteringene i norsk forsknings- og innovasjonspolitikken er internasjonalisering, og Horisont 2020 vil være det viktigste virkemiddelet for internasjonalisering av norsk forskning og innovasjon.

Videre er det slik at Horisont 2020, som er verdens største forskningsprogram, består av tre hoveddeler: fremragende forskning, industrielt lederskap og forskning knyttet til store samfunnsutfordringer. De tre delene samsvarer veldig godt med de nasjonale forskningsprioriteringene, som er økt kvalitet i forskning og innovasjon, økt verdiskaping og kunnskap for å møte store samfunnsutfordringer.

Dette er en stor beslutning å ta, ikke minst fordi det dreier seg om store økonomiske forpliktelser for Norge. Til sammen dreier det seg om 17–18 mrd. kr for hele programperioden, som strekker seg fra 2014 til 2020.

Jeg mener at vi som nasjon har alt å vinne på å delta i Horisont 2020:

- Det vil bidra til å bygge opp vitenskapelig kvalitet.
- Det vil gi økt tilgang til både det europeiske og det globale markedet og dermed styrke vår konkurransevne.
- Det vil gi tilgang på større forskernetverk, infrastruktur og mobiliseringsordninger.
- Det vil gi oss en unik arena for å styrke samarbeidet også med aktører utenfor Europa.

For å lykkes må vi forvente at norske forskningsmiljøer og bedrifter ser hvilke store muligheter som ligger i deltakelse, og vi forventer at det gjøres et mobiliseringsarbeid, slik at enda flere ser seg tjent med å investere egne ressurser i å søke midler i rammeprogrammet med sikte på å vinne prosjekter.

Regjeringen har høye ambisjoner for norsk forskning, og en av de forutsetningene som skal til for å lykkes, er at vi lykkes med vår deltakelse i EUs rammeprogram. Det ligger uendelig mange muligheter der ute når vi legger til rette for norske forskningsmiljøer og bedrifter.

Det at vi vedtar denne saken i dag, vil gjøre det er mulig for norske aktører å delta fra første dag, allerede når de første utlysningene kommer.

Trond Giske (A) [12:45:09] (komiteens leder): Det er ingen grunn til å gjøre denne debatten lengre enn den må være. Det er igjen brei enighet i komiteen og et godt arbeid fra saksordføreren. Men det er en veldig viktig sak. Det er store beløp og en enorm satsing fra Norges side for å delta i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet. EU jobber aktivt med å forbedre sine programmer – ved å koble forskning, innovasjon og teknologiutvikling tettere sammen. Det inspirerer oss til å gjøre det samme med vår forsknings- og innovasjonspolitikken.

EU har også klart å være tydeligere på sine prioriteringer. Vi vet at internasjonalt samarbeid er det som kan gi oss tilgang til veldig mye forskning, utvikling og innovasjon som foregår andre steder, og som kan være en bro inn til Norge for ny kunnskap og viten. Det er også en ledestjerne på kvalitet, hvor vi får målt oss mot gode miljøer ute – som

er helt nødvendig for at vi skal vite at våre forsknings- og innovasjonsmiljøer er i spiss.

Derfor vil det bli veldig viktig at vi gjennom dette programmet, i oppfølgingen i Norge, bidrar til å utvikle sterke miljøer som kan delta i de prioritetsområdene som EU lister opp, som kan hevde seg med tanke på å få midler til sine forskningsprosjekter, og som kan bidra til at de samlede resultatene av programmene blir bedre – og ikke minst at vi i Norge får full nytte av kunnskapen som utvikles, miljøene som skapes og anvendelsen som både næringsliv, norsk offentlig sektor og samfunnet for øvrig kan ha av dette.

Europa er i dyp krise. Det er kunnskap, forskning og innovasjon som kan bringe ny vekst til dette kontinentet. Norge har klart seg bedre gjennom krisen enn de aller fleste. Vi er et innovativt land, vi har høy produktivitet, og vi har et godt næringsliv. Dette programmet kan bidra til å gjøre det enda bedre.

Jeg vil vise til de enstemmige merknadene fra komiteen, hvor man oppfordrer til at selv om dette er et stort løft, skal det ikke gå ut over den nasjonale forskningsinnsatsen, men så langt som mulig komme på toppen av det vi gjør her hjemme.

Sivert Haugen Bjørnstad (FrP) [12:47:55]: Horisont 2020 har tre hovedmål: bygge fremragende forskningsmiljøer, skape et konkurransedyktig næringsliv og møte de store samfunnsutfordringene. Norge bør ha ambisjoner om å være med og oppfylle alle de tre prioriteringene.

Innen fremragende vitenskap finner vi Det europeiske forskningsrådet, ERC, mobilitetsprogrammer, framtids-teknologier og infrastruktur. I konkurransedyktig næringsliv finner vi nøkkelteknologier som IKT, nanoteknologi, bioteknologi, romfartsteknologi, finansieringsordninger for risikokapital samt innovasjon i de små og mellomstore bedriftene, de såkalte SMB-ene.

Forskning for å løse samfunnsutfordringer er den tredje foten i Horisont 2020. Sju ulike sentrale samfunnsutfordringer er utpekt, deriblant marin og maritim forskning, og helse- og energiforskning trekkes fram. Det er områder der Norge har forskningsmiljøer i absolutt verdensklasse. Her har Norge enorme muligheter.

For et land som Norge med en befolkning tilsvarende St. Petersburgs og en til dels ganske fragmentert FoU-sektor, er det spesielt viktig at man deltar på store konkurransearenaer der kvaliteten på forskningen er det som avgjør. Vi har store forventninger til at norsk universitets- og høyskolesektors sektor ser det enorme potensialet som ligger i å utnytte Horisont 2020, ikke minst fordi innretningen på dette i større grad matcher kompetanseområdene der vi har norske forskere i verdensklasse. I det store BI-prosjektet Et kunnskapsbasert Norge, ledet av Torger Reve og Amir Sasson, slås det fast at Norges verdiskapende næringer er kompetansebasert, og at dette vil bli enda sterkere i framtiden. Olje og gass, fornybar energi, maritim sektor, offshore, marin sektor, finans og IKT er verdidriverne som skal sikre framtidens velferdssamfunn. Det er ulike bransjer, men alle har én ting til felles: De bygger på realfagskunnskap. Uten realfag blir det ingen velferd eller velstand, og uten gode realfagskunnskaper blir

det ingen nordisk eller norsk modell. Derfor må vi sørge for at disse sektorene får tilført den beste kompetansen og deltar på internasjonale kompetansearenaer, sånn at de blir stadig bedre, og at grunnlaget for mer verdiskapning og innovasjon bedres.

Deltagelse i Horisont 2020, verdens største forsknings- og innovasjonsprogram, med 70 mrd. euro fordelt over sju år, gir norske forskningsmiljøer en unik mulighet til å trekke veksler på miljøer som er fremst på sine felter. Det vil bidra til både økt forskningskvalitet, økt studiekvalitet og økt verdiskapning.

Fremskrittspartiet mener at vi må ha som mål at Norge skal være blant Europas mest innovative land. Det er avgjørende for at vi skal kunne ha vekst og velferd også i framtiden. Derfor er det også svært positivt at innovasjon nevnes eksplisitt. At Horisont 2020 i tillegg trekker fram SMB-segmentet, er ytterligere positivt for Norges del. Her vil vi gjøre det vi kan for å få til gunstigst mulige rammevilkår for SMB-segmentet, sånn at de også får økt sine muligheter til å delta på den viktige internasjonale forskningsarenaen.

Forskningsprosjektet Et kunnskapsbasert Norge dokumenterte hvordan verdiskapningen er kunnskapsbasert samt at forskningsbasert verdiskapning er sterkest i de næringsmiljøene som også har de sterkeste forskningsmiljøene rundt seg. Vi håper derfor på enda større deltagelse i Horisont 2020 fra næringslivet. Her ligger det enorme muligheter.

Et kompetansesamfunn som det norske krever forskningsbidrag fra et bredt spekter av fag og disipliner. Gode forskningsmiljøer ved universiteter og høyskoler er helt avgjørende. Sterke fagmiljøer styrker tilbudet til studenter og forskere og er en forutsetning for innovasjon, velstand og velferdsvikling. I samfunnsdebatten kan man få inntrykk av at innovasjon bare er noe som foregår i en garasje hvor to teknologer utvikler et nytt apparat. Jeg tror vi må huske at innovasjon er langt mer enn det.

Innovasjon kan skje i alle fagretninger og finner sted i tjenesteproduksjon, i offentlig sektor, helsesektoren osv. – ikke bare i industri og næringsliv. Innovasjon handler også om kultur og forutsetter at vi har innbyggere med kompetanse på mange felter, ikke bare innenfor real- og teknologifag, men også innen samfunnsfagene og humaniora. Å få flere humanister og samfunnsvitere til å tenke mer bevisst rundt kreativitet og verdiskapning vil være viktig ikke bare for de akademiske miljøene, men for samfunnet som helhet. Her håper vi miljøene selv er offensive og viser selvtillit på egne vegne og aktivt søker seg til Horisont 2020.

Ivar Odnes (Sp) [12:53:14]: Som det går fram av innstillinga, støttar Senterpartiet forslaget om norsk deltaking i Horisont 2020, i tråd med kva den raud-grøne regjeringa gjekk inn for i fjor. Sjølv om Senterpartiet er mot EU-medlemskap, er vi for samhandling med andre land, og som ein sjølvstendig nasjon med store naturressursar er vi spesielt opptekne av ein aktiv europapolitikk og aktivt samarbeid med andre nasjonar.

Det meste av kunnskapsframskaffinga i verda finn stad

utanfor Noregs grenser. Vi treng å vera i tett kontakt med internasjonale miljø for å nyttiggjera oss denne kunnskapen best mogleg og bidra med norsk ekspertise. Målet er fyrst og fremst å heva kvaliteten i norsk forskning, men eit lite og høgt utvikla land som Noreg er avhengig av å konkurrera på eit kunnskapsbasert grunnlag. Ei sterk og aktiv deltaking i internasjonalt forskningssamarbeid er avgjerande for å hengja med og sikra ei framleis positiv utvikling i norsk forskning.

Globale spørsmål knytte til klimaendringar, miljø, mi-grasjon, helse, fattigdom, mat, vatn eller energi er eksempel på problemstillingar som i høg grad påverkar oss. Dette viser at kunnskap og kompetanseutvikling globalt og norske kunnskapspolitiske mål i sterkare grad har vorte samanfallande.

Innan behandlinga av forskingsmeldinga er det òg fastsett mål om at norsk forskning skal bidra til å skapa løysingar på dei globale problema der vi har sterke og konkurransedyktige miljø. Klimaforskning er eit slikt område der norske fagmiljø har bidrege aktivt til at verdssamfunnet kan finna løysingar, men òg innanfor energi, mat, helse, forvaltning av naturressursar, urfolksforskning og samfunns-vitskap sit vi med internasjonalt leiande forskingsmiljø. Slik sett bidreg Horisont 2020 til å byggja opp under dei forskingspolitiske måla som er definert nasjonalt i forskingsmeldinga.

Deltaking i EUs rammeprogram for forskning er eit av dei viktigaste verkemidla vi har for internasjonalisering av norsk forskning. Det gjeld å styrkja norsk konkurransevne, òg for å få tilgang til eit stort internasjonalt kunnskapstilfang. Den norske deltakinga i 6. rammeprogram og òg i fyrste del av 7. rammeprogram er evaluert, og eg har merka meg at evalueringa bekrefta den sentrale betydninga av rammeprogrammet som arena for internasjonalisering av norsk forskning, og at ein anbefalte vidare norsk deltaking.

No er det rett nok slik at Noreg samla sett betaler meir til EU enn det vi greier å nyttiggjera oss til norske prosjektstøttemidlar. Dette bør vi sjå på som ei utfordring, både innan nasjonal politikk og på eit institusjonsnivå, men med ein så høg billettpris som norsk deltaking inneber, må vi òg forventa ei større avkastning framover. Men eg registrerer at òg utteljinga har vist ein positiv tendens dei seinare åra, og at det er lovande for framtida.

Ein årsak er kanskje å finna i at det framleis er delar av forskningssystemet som ikkje er godt nok forankra i den internasjonale forskinga – anten på grunn av svake forskingsresultat eller på grunn av mangel på internasjonale forskingsnettverk. Men forskningssamarbeidet må ikkje verta avgrensa til medlemslanda i EU. Det er òg eit aukande samarbeid med land utanfor EU – land som Kina, Brasil, Russland og India, som har aukande betydning i den globale forskinga.

Deltakinga i Horisont 2020 gjev som nemnd moglegheiter òg for norske forskingsmiljø, ikkje berre ved dei store utdanningsinstitusjonane. Eg vil berre trekkja fram eit eksempel frå min eigen region, der Høgskolen i Gjøvik, som no har 330 tilsette, har tilsette frå 30 ulike land. Dette gjev moglegheiter for samarbeid med utanlandske miljø,

og det er kanskje derfor Høgskolen i Gjøvik faktisk, trass i storleiken sin, er ein av dei få høgskulane som har fått koordineringsansvar for eit av forskingsprogramma i EU.

Senterpartiet sluttar seg altså, som tidlegare nemnd, til tilrådinga.

Iselin Nybø (V) [12:57:57]: For Venstre er det selv-sagt at Norge skal delta i Horisont 2020, og dette er en sak som er enstemmig fra komiteen, så jeg skal ikke bidra til å forlenge debatten.

Men det er én ting som er veldig viktig for oss i Venstre, og det er at finansieringen av kontingenten kommer i tillegg til økt forskningsinnsats i Norge, og at framtidige kontingentinnbetalinger ikke går på bekostning av øvrige budsjettsatsinger i forskningssystemet vårt. Så jeg vil bare også oppfordre statsråden til i sitt innlegg å si noe om hva han tenker rundt det, og aller helst bekrefte at kontingentinnbetalingen ikke skal gå på bekostning av økt satsing internt her i landet.

Anders Tyvand (KrF) [12:59:00]: Nå har det allerede blitt sagt mye om en enstemmig innstilling, så jeg skal også forsøke å fatte meg i korthet.

En viktig målsetting med Horisont 2020 er altså å bidra til innovasjon, bærekraftig økonomisk vekst og sysselsetting i Europa, og dette skal igjen bidra til å styrke Europas konkurransevne. Vi vet at det å ha norske forskere og norske forskingsmiljøer som deltar i slike programmer, er svært viktig. Det foreligger dokumentasjon fra Forskningsrådet som viser at norske forskere og norske forskingsmiljøer er på sitt aller beste når de samarbeider med miljøer utenfor landegrensene.

Jeg er også litt opptatt av potensialet her. En undersøkelse viser at norske forskere klarer å hente tilbake ca. 70 pst. av den norske kontingenten. Det betyr at vi har mer å hente på økt deltagelse i EUs forskningsprogrammer, og jeg håper at departementet vil arbeide for å muliggjøre dette.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [13:00:39]: Jeg vil også i denne saken si tusen takk til Stortinget og komiteen for at man hastebehandler proposisjonen.

Beslutning om innlemmelse av programmene i EØS-avtalen vil etter all sannsynlighet enten skje i møte med EØS-komiteen 16. mai eller via skriftlig prosedyre før 16. mai. Det medfører, som i forrige sak, at norske søkere kan delta i de første utlysningene hvor de første midlene deles ut 3. juni.

Så har jeg lyst til å knytte noen kommentarer til hva vi må gjøre for å følge opp, for i likhet med forrige sak er dette en sak med store muligheter. Men det er ikke slik at disse midlene kommer Norge til gode av seg selv; vi trenger også en aktiv politikk for å støtte opp under det.

Det er varslet en nasjonal strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeid med EU, og regjeringen tar sikte på å legge frem den før sommeren. Strategien vektlegger samarbeidet innenfor Horisont 2020 og Det europeiske forskningsområdet. Strategien kommer til å presentere regjeringens målsettinger for samarbeidet og beskrive tiltak for å

nå de målsettingene. Den kommer til å rette seg mot myndighetene, altså regjering og departementer, mot virkemiddelapparatet, særlig Forskningsrådet og Innovasjon Norge, og mot aktørene: universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter, næringsliv, helseforetak og andre deler av offentlig sektor.

Forskningsrådet har en viktig rolle og har hovedansvaret for mobiliseringsarbeidet. De er godt i gang med det, bl.a. med tanke på å bygge møtearenaer og få til nettverksbygging. Innovasjon Norges EU-rådgivningstjeneste skal særlig rettes inn mot små og mellomstore bedrifter og finans- og kapitalinstitusjoner. Forskningsaktørene – universiteter og høyskoler, institutter, næringsliv og helseforetak – har et hovedansvar for mobiliseringsarbeidet. Skal vi klare å få mer igjen av midlene vi putter inn, er vi helt avhengig av at aktørene også spiller en viktig rolle. Regjeringen forventer lokale strategier og tiltak som kan bidra til økt mobilisering. Vi mener at disse tiltakene til sammen vil bidra til å oppfylle det, som bl.a. representanten Odnes pekte på – at Norge ikke bare bidrar inn, men at vi også benytter mulighetene vi har.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bente Thorsen (FrP) [13:03:24]: Selv om det er bred enighet i denne saken og mye er blitt sagt, er dette en veldig viktig sak, og jeg ønsker derfor å komme med noen kommentarer.

For å sikre framtidig verdiskaping må Norge ha en konkurransedyktig, dynamisk og internasjonalt orientert forskningsarena i Norge. Vi har flere forskningsmiljøer i verdensklasse, og en rekke andre forskningsmiljøer har fremdeles en vei å gå.

I en undersøkelse gjort av Norges forskningsråd viser det seg at 7 av 10 av forskerne ved de fem største universitetene ikke søker om forskningsmidler fra Forskningsrådet, og det er ikke godt nok. For å sikre at forskning holder høy kvalitet må flere våge å delta på de store konkurransearenaene. Flere må søke midler fra Forskningsrådet, og ikke minst: Flere må søke midler fra Horisont 2020.

Horisont 2020 er verdens største forsknings- og innovasjonsprogram, med 70 mrd. euro fordelt på sju år, og her kan norske bedrifter og forskningsmiljøer delta på linje med kolleger og konkurrenter i andre europeiske land. Her ligger det enorme muligheter – muligheter som i dag i for stor grad er utnyttet.

Jeg er veldig glad for å se at eksempelvis Høgskolen Stord/Haugesund og Universitetet i Stavanger er aktive og har fått god uttelling i form av forskningsmidler fra EU. Både UiS og HSH inntar offensive posisjoner, og de viser vilje til å delta i konkurransen om midlene i Horisont 2020. Det tyder på selvtillit og evne til å ville gripe mulighetene.

Vi er avhengig av den kompetansen og ekspertisen som tilflyter oss gjennom det europeiske forsknings- og utdannings samarbeidet. Som offensive og aktive deltagere på internasjonale arenaer, som Horisont 2020, styrker man også mulighetene til å rekruttere flere utenlandske forskere og

undervisningspersonell i toppklasse til norske institusjoner.

Mange er bekymret over globaliseringen og internasjonaliseringen vi ser innenfor både handel/næringsliv og utdanning/forskning. Det er kanskje ikke så rart i et lite land som Norge. Faktum er jo at over 99 pst. av forskningen skjer utenfor Norges grenser, men nettopp derfor er det livsviktig for Norge som kunnskapsnasjon å delta.

For et bitte lite land i verdens forblåste utkant – med en ekstremt internasjonalt orientert økonomi og for lite folk og for mye penger – er det umulig å utvikle seg uten å delta på internasjonale arenaer, og her står Horisont 2020 i særklasse for forskningsmiljøene. Fremskrittspartiet har derfor store forventninger til at deltagelse vil gi sektoren muligheter til å samarbeide med eliten innen forskning. Dette kan også bidra til å få flere institusjoner opp i verdenseliten, der de hører hjemme.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 5 og 6 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 5 [13:06:40]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i lov 27. november 1992 nr. 109 om endring av EØS-loven (EØS-utvidelse med Kroatia) (Innst. 151 L (2013–2014), jf. Prop. 45 L (2013–2014))

Sak nr. 6 [13:06:57]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samtykke til ratifikasjon av avtale om Republikken Kroatias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) med tilliggende avtaler, samt inngåelse av avtale om midlertidig anvendelse (Innst. 152 S (2013–2014), jf. Prop. 44 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Svein Roald Hansen (A) [13:07:50]: Dette blir på vegne av saksordføreren, Anniken Huitfeldt, som dessverre ikke har anledning til å være her.

Kroatia ble EU-medlem fra 1. juli i fjor. Ifølge EØS-avtalen artikkel 128 skal alle land som blir medlemmer av EU, også søke om å bli part i EØS-avtalen, og betingelsene skal fastsettes i en egen avtale. Å innlemme Kroatia i

EØS-avtalen innebærer at denne avtalen erstatter vår tidligere frihandelsavtale med Kroatia, som falt bort da landet ble EU-medlem.

EØS-avtalen har siden den trådte i kraft i 1994, på en god måte ivaretatt hovedmålet – å sikre norsk næringsliv adgang til et felles marked, på like konkurransevilkår og basert på et felles regelverk. Utvidelsen av EU med Kroatia innebærer en utvidelse av EUs indre marked, og det er viktig for norsk næringsliv at markedsadgangen også omfatter det nye medlemslandet.

Derfor er det en samlet komité som ser det som viktig å få på plass en avtale om et utvidet EØS, slik at EØS-samarbeidet kan videreføres og forhindre at det oppstår nye handelshindringer mellom Norge og deler av det europeiske markedet. Det vil ta noe tid før den omfattende ratifiseringsprosessen er gjennomført i alle 31 land i EØS, og derfor støtter komiteen at EU og de tre EFTA-landene vil praktisere en midlertidig anvendelse av utvidelsesavtalen.

Det har vært to hovedspørsmål i forhandlingene. Det ene er utvidelsen av EFTA-landenes finansielle bidrag til sosial og økonomisk utjevning til også å omfatte Kroatia. Det andre er opprettholdelsen av betingelsene for norsk og islandsk markedsadgang for fisk og fiskeprodukter etter at frihandelsavtalen med Kroatia bortfalt.

Avtalen regjeringen har framforhandlet, innebærer at EØS-finansieringsordningene som alle tre EFTA-landene bidrar til, utvides med ytterligere 5 mill. euro for perioden 2009–2014. Av dette skal Norge betale 4,7 mill. euro. Støtten skal gis til prosjekter og fond innen miljøvern og miljøforvaltning, klimatiltak og fornybar energi, sivilt samfunn, utvikling av menneskelige ressurser, kulturarv, forskning og høyere utdanning.

Den norske finansieringsordningen utvides også, med 4,6 mill. euro, og skal gå til prosjekter innenfor karbonfangst og lagring, grønn næringsutvikling, forskning og høyere utdanning, utvikling av menneskelige ressurser, justis- og innenriksaker og fremme av anstendig arbeid og trepartssamarbeid.

Dette gir Kroatia et samlet bidrag på linje med de øvrige landene som omfattes av finansieringsmekanismen for inneværende periode.

En samlet komité understreker at vi gjennom denne utvidelsen av finansieringsordningene yter et vesentlig bidrag til sosial og økonomisk utvikling i Kroatia og flere av de andre EU-landene, selv om det ikke foreligger en rettslig forpliktelse til dette etter EØS-avtalen. Komiteen peker også på at disse ordningene ikke bør gjøres permanente.

Når det gjelder fisken, gir avtalen en økning i den tollfrie kvoten til hele EU-markedet på i alt 1 400 tonn krydder- og eddikbehandlet sild – produkter som utover den tollfrie kvoten, møter en tollbarriere på 20 pst. Dette er en kompensasjon for bortfall av det tollfrie regimet som frihandelsavtalen for eksport av fisk til Kroatia innebar.

Et bredt flertall i komiteen støtter regjeringens beslutning om ikke å innføre begrensninger på en mulig arbeidsinnvandring fra Kroatia. Det er ikke forventet at den vil bli omfattende. Skulle det mot formodning vise seg nødvendig, er det mulig å innføre overgangsordninger de sju første årene avtalen gjelder.

Komiteen støtter også bruken av overgangsordninger som betyr at transportører fra Kroatia ikke vil ha adgang til å utføre innenlands transport, såkalt kabotasje, i EØS-landene de to første årene.

Det er et par merknader fra to av partiene, som jeg regner med at disse selv redegjør for, men det er en samlet komité som tilrår at Stortinget ratifiserer utvidelsesavtalen med tilliggende avtaler og avtalen om midlertidig anvendelse, og endrer EØS-loven, slik at den også omfatter Kroatia.

Elin Rodum Agdestein (H) [13:12:09]: Jeg vil også takke for saksframstillingen fra representanten Svein Roald Hansen. Det er gjort en god jobb i arbeidet med å legge fram saken – spesielt med tanke på at vi hadde kort tid på oss til å legge den fram for Stortinget.

Jeg vil også takke for det gode samarbeidet og det arbeidet som har blitt lagt ned fra departementets side opp mot komiteen i denne saken, som det er bred enighet om i komiteen, som det ble sagt i sted.

Det er betydningsfullt å få Kroatia med i EØS, og det er veldig positivt at EØS-landene nå har kommet til enighet om en avtale etter måneder med forhandlinger.

Utvidelsen av EØS-avtalen bærer også bud om at samarbeidet i EØS er attraktivt og fungerer godt. Nå kan EØS-avtalen videreføres og forhindre at det oppstår nye handelshindringer.

Utvidelsen av EØS er viktig for norsk næringsliv. Avtalen sikrer norske bedrifter adgang til det kroatisk markedet på linje med EU-landene og gjør at Norge får bedre markedsadgang for fisk og fiskeprodukter til EU. Samtidig vil EØS-midlene bidra til å styrke kontakten og samarbeidet mellom Norge og Kroatia.

Som foregående taler sa, skal Norge også bidra til sosial og økonomisk utvikling i Kroatia gjennom EØS-midlene. Det er også positivt at det ikke innføres noen begrensninger på den frie bevegelsen overfor arbeidstakere fra Kroatia. Det er også betydningsfullt med tanke på hvor viktig det er med arbeidsinnvandring for norsk næringsliv.

Håpet er at Kroatias inntreden i EØS kan tre i kraft så fort som mulig når den nå er formelt godkjent i EØS-landene, EFTA-landene og EU-landene.

Knut Arild Hareide (KrF) [13:14:27]: Eg vil takke Svein Roald Hansen, som på vegner av saksordføreren, har ei svært presis og god utgreiing av handsaminga av saka i komiteen.

Eg har ikkje så mykje å leggje til, men eg vil seie at etter at Kroatia i 2013 blei medlem av EU, skal òg EØS-området bli utvida. Sånne prosessar må ratifiserast i alle råka land, så det tar ein del tid. Når det er slutført, vil EØS-området omfatte 31 statar i Europa.

Me ønskjer Kroatia velkomen i dette samarbeidsområdet. Størst betydning har dette sjølvst for Kroatia, som dermed vil få bidrag frå 30 andre europeiske land til si vidare utvikling – ikkje minst sosialt og økonomisk, men òg politisk på ei rekke område.

Det er positivt at alle partia er einige om at Stortinget i dag skal gi sitt samtykke til denne utvidinga

av EØS-området. For Noreg betyr det først og fremst to ting:

For det første tar vi på oss forpliktingar om å auke Noregs finansieringsbidrag til dei såkalla EØS-midlane, slik at Kroatia kan få støtte òg frå Noreg til landets vidare utvikling.

For det andre vil Noreg òg få auka sin tollfrie marknadstilgjenge til EU når det gjeld enkelte sildeprodukt, som elles møter 20 pst. toll. Dette er ein kompensasjon for at Noregs bilaterale frihandelsavtale med Kroatia har falle bort no som landet har blitt ein del av EUs tollunion.

Forhandlingsresultatet på desse punkta følgjer stort sett det mønsteret som har vore tradisjon ved liknande utvidingar av EU og EØS tidlegare.

Me i Kristeleg Folkeparti har merka oss at regjeringa ikkje reknar med at denne utvidinga av EØS-området blir antatt å få vesentlege økonomiske konsekvensar for Noreg. Det er tilgjenge til å gjere bruk av overgangsordningar dersom det på enkelte område er fare for vesentlege problem. Vi har merka oss at regjeringa trur at det ikkje vil bli nødvendig, bortsett frå på eitt punkt, som saksordføraren nemnde: Transportørar frå Kroatia vil ikkje få tilgjenge til å utføre innanlands transportoppdrag i Noreg, såkalla kabotasje, dei to første åra.

Som denne debatten viser, er det ingen politisk ueinighet knytt til at Kroatia blir ein del av EØS-området. Det er vårt håp at integreringa av land frå det som i gamle dagar blei kalla Europas urolege hjørne, Balkan, kan bidra til at desse landa kan få ei betre framtid med omsyn til demokrati, politisk stabilitet og fred, i tillegg til økonomisk og sosial utvikling. At Noreg gir sitt bidrag til dette, er ein del av ein solidarisk utanrikspolitikkk – noko som vi som nasjon, har lang tradisjon for.

Jenny Følling (Sp) [13:17:48]: Først vil eg takke saksordføraren for ryddig arbeid i denne saka.

Kroatia blei medlem av EU 1. juli 2013, og det gjer at dei no kan tre inn i eit europeisk økonomisk samarbeid. Noreg har delteke i desse forhandlingane om utviding av dette samarbeidet.

Senterpartiets syn skil seg lite grann frå komiteens fleirtal, og det går på innføring av overgangsordninga. Senterpartiet meiner at vi bør halde på den presedensen ein har med overgangsordningar overfor nye medlemsland i EU.

Mykje av grunnlaget for velferdsstaten i Noreg ligg i vårt jambyrdige samfunn, og vi ser at forskjellen mellom dei ulike yrkesgruppene aukar. Dette skuldast m.a. EUs frie flyt i arbeidsmarknaden, og import av billig arbeidskraft gjer det krevjande å hindre sosial dumping og undergraving av norske løns- og arbeidsvilkår.

Gjennom ukontrollert arbeidskraftimport er det vanskelegare å oppretthalde akseptable løns- og arbeidsvilkår innan fleire næringer som møter hard konkurranse frå lågkostland.

Bekymringa for sosial dumping og press på nasjonale velferdsordningar gjorde at 12 av 15 dåverande EU-land innførte overgangsordningar i 2004, då EU blei utvida med ti nye medlemsland. Noregs overgangsordningar innebar at arbeidssøklarar frå nye EU-land måtte ha eit arbeidstil-

bod før dei fekk opphaldsløyve, og kravet var at løns- og arbeidsvilkår i den jobben ein hadde fått tilbod om, ikkje skulle vere dårlegare enn gjeldande tariffavtale og normale løns- og arbeidsvilkår i den aktuelle bransjen.

Senterpartiet viser til at regjeringa sjølv innser at det er behov for overgangsordningar då dei i proposisjonen foreslår å innføre dette for transportsektoren. Vi er einige i at det bør innførast overgangsordningar i transportsektoren fordi norske sjåførar slit veldig i konkurransen med utanlandske sjåførar, og vi rosar regjeringa for at den erkjenner dette problemet. Samtidig må vi vere klar over at transportnæringa ikkje er den einaste som slit som følge av arbeidskraftimport. I næringer som bygg og anlegg, reinhald og hotell- og restaurantbransjen opplever ein også at ein tapar i konkurransen.

Senterpartiet meiner at overgangsordningane bør gjelde generelt og ikkje berre for ei spesifikk næring. Nokre vil nok argumentere mot å innføre overgangsordningar overfor Kroatia fordi økonomien deira ikkje er så stor. Senterpartiet meiner likevel at det er viktig at ein held fast ved den praksisen ein har hatt – så langt – med overgangsordningar overfor nye EU-land, for det er gjennom EØS-avtalen Noreg har moglegheit til å regulere importen av arbeidskraft. Overgangsordningane er – så langt – det einaste verkemiddelet vi har for å balansere vår import.

Senterpartiet meiner at Noreg skal vere konsekvent i å innføre overgangsordningar overfor nye EU-land. EU vil sannsynlegvis innlemme fleire økonomiar i sin frie marknad, og desse økonomiane kan fort vere av ein sånn størrelse at Noreg kan bli utsett for vesentleg ubalanse. Elles har Senterpartiet eit par andre merknadar som går på dette med EØS-avtalen som avtale med EU, og då viser eg til dei merknadane som er i saka.

Statsråd Vidar Helgesen [13:22:29]: Jeg vil gjerne få takke saksordfører og utenriks- og forsvarskomiteen for effektiv behandling av denne proposisjonen. Det har vært langvarige forhandlinger som skapte tidsnød, og jeg er takknemlig for at Stortinget håndterte dette tidspresset så godt og har levert en enstemmig innstilling.

Jeg vil også gratulere Kroatias borgere og Kroatias regjering med EU-medlemskapet. At Kroatia med dette også blir med i EØS, er kanskje ingen monumental begivenhet i den kroatisk nasjonens liv, men det er uttrykk for og et eksempel på en bemerkelsesverdig historisk prosess. Det er altså mindre enn tjue år siden man i denne sal diskuterte mottak av flykninger fra Kroatia og norsk deltakelse i fredsbevarende operasjoner i det tidligere Jugoslavia. I dag diskuterer vi Kroatias inntreden i EØS, som et fullverdig medlem i EU.

I en tid hvor vi bruker mye tid og ressurser på Europas problemer, kan det tjene som en illustrasjon på Europas store styrke i disse problemene, nemlig tiltrekningskraften som gir sårbare nye demokratier og økonomier et perspektiv, en plan, en tilhørighet. Det er i vår alles interesse at EU fortsetter å fungere slik.

I den prosessen er samhörighetsmidler fra EU og midler fra EØS-finansieringsordningen en viktig støtte. Våre bidrag til EØS-finansieringsordningen og den bilaterale

finansieringsordningen er uttrykk for vår solidaritet med det som er et av EUs fattigste medlemsland, og gir bidrag til å gjøre Kroatia i stand til å dra full nytte av deltakelsen i EUs indre marked. I sin tur tjener det også norske interesser i det indre marked, som nå også omfatter Kroatia.

Det tjener også norske interesser at vi er åpne for arbeidsinnvandring fra EØS-land. Det har etter EØS-utvidelsen i 2004 virket positivt for det norske arbeidsmarkedet og for norsk økonomi. Flere næringer, ikke minst næringer i distriktene – inklusive landbruket – er avhengig av EØS-arbeidsinnvandring. Når det gjelder Kroatia, har det til og med vært gjort forsøk på rekruttering av kroatisk ingeniører til Norge, et eksempel på at vi er tjent med ikke å ha generelle overgangsordninger.

Ethvert europeisk land velger selv sin tilknytning til den europeiske integrasjonsprosessen. Det har Norge gjort, og det har Kroatia gjort. Nå står flere land på Vest-Balkan for tur. Jeg håper Slovenia og Kroatia kan tjene som eksempler for de landene som kommer etter. Det gir håp at land som for bare få år siden lå i krig med hverandre, nå snart kan samles i et tett, fredelig fellesskap.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 5 og 6.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering.

I sakene nr. 1 og 2 foreligger det ikke noe voterings-tema.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 1288/2013 om programmet «Erasmus +».

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 1291/2013 om opprettelse av Horisont 2020 – rammeprogrammet for forskning og innovasjon (2014–2020).

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i lov 27. november 1992 nr. 109 om endring av EØS-loven (EØS-utvidelse med Kroatia)

I

I lov 27. november 1992 nr. 109 om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven) skal § 1 første punktum lyde:

Bestemmelsene i hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde skal gjelde som norsk lov, med de endringer som følger av protokoll om justering av avtalen av 17. mars 1993, av EØS-utvidelsesavtalen av 14. oktober 2003, av EØS-utvidelsesavtalen for Bulgaria og Romania i 2007 og av EØS-utvidelsesavtalen for Kroatia av 2014.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker til ratifikasjon av avtale om Republikken Kroatias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) med tilliggende avtaler, samt inngåelse av avtale om midlertidig anvendelse.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 7 [13:34:53]

Referat

1. (199) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i viltloven, naturmangfoldloven mv. (Lovvedtak 35 (2013–2014))
– er sanksjonert under 28. mars 2014
Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (200) Årsrapport for 2013 fra Stortingets utvalg for rettferdsvederlag (Dokument 16 (2013–2014))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
3. (201) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Vegar Solhjell og Karin Andersen om å ta imot

flere syriske flyktninger (Dokument 8:43 S (2013–2014))

4. (202) Endringer i forurensningsloven (tilsyn med kommunene) (Prop. 56 L (2013–2014))
Enst.: Nr. 3 og 4 sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
5. (203) Utbygging og finansiering av E6 på strekninga Korgen – Bolna i Hemnes og Rana kommunar (E6 Helgeland nord) i Nordland (Prop. 55 S (2013–2014))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.36.
